

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sašo Topler

Politična participacija mladih kot odraz politično-ekonomskega stanja države

Magistrsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sašo Topler

Mentor: doc. dr. Tomaž Deželan

Politična participacija mladih kot odraz politično-ekonomskega stanja države

Magistrsko delo

Ljubljana, 2014

One of the penalties for refusing to participate in politics is that you end up being governed by your inferiors. (Plato)

Just because you do not take an interest in politics doesn't mean politics won't take an interest in you. (Pericles)

Zahvala

Najprej, za vse, hvala staršem in celotni družini!

Nato gre posebna zahvala mentorju doc. dr. Tomažu Deželanu za vso pomoč in neverjetno odzivnost!

Na koncu pa seveda hvala vsem prijateljem, ki so me tekom študija in pisanja te naloge vzpodbujali, motili, pomagali, kradli dragoceni čas in še marsikaj...

Hvala vsem!

Politična participacija mladih kot odraz politično-ekonomskega stanja države

Cilj te magistrske naloge je raziskati, kako na politično participacijo mladih – udeležbo na volitvah – vpliva politično-ekonomski status države. Danes nam je znano, da mladi vedno manj participirajo v politiki in so tako nekako prepuščeni sami sebi, saj jih vlada ne more slišati. Vendar pa nam ni točno znano, zakaj v nekaterih državah mladi participirajo bolj kot v drugih in kaj so razlogi za razlike v participaciji.

Zaradi same konceptualizacije in predpostavke, da na politično participacijo mladih vpliva politično-ekonomsko stanje države, smo največ časa posvetili literaturi prehodnega obdobja in prehodnih ureditev, za katerega štejemo čas od zaključka izobraževanja pa do pridobitve prve redne zaposlitve. Zato smo podrobneje pogledali, kako imajo države v posameznih tipih prehodnih ureditev urejen sistem državne blaginje in povezavo med izobraževalnim ter zaposlitvenim sistemom.

Da bi odgovorili na raziskovalna vprašanja, smo se poslužili statistične metode regresije, s katero smo poskušali raziskati možne dejavnike, ki naj bi vplivali na razlike v politični participaciji mladih med državami in konceptualizirati možen vpliv prehodnega obdobja mladih na udeležbo na volitvah.

Vendar pa ugotovitve kažejo, da se nobeden od dejavnikov ne nanaša neposredno na verjetnost participacije mladih oz. na samo udeležbo na volitvah.

Ključne besede: politična participacija, mladi, volilna neenakost, državna ureditev blaginje, povezava izobraževalnega in zaposlitvenega sistema.

Political participation of youth as a reflection of the politico-economic situation of the state

The aim of this thesis is to investigate how political participation – voting – youth affected by the political and economic status of the country. Today it is known that fewer and fewer young people participate in politics and are kind of left on their own because they can't hear them. However, the US is not exactly known for young people in some countries more than in other participate and what are the reasons for differences in participation.

The conceptualisation and the assumption that the political participation of youth is affected by the politico-economic situation of the country, we devoted most time the literature of transition period and transition regimes, what means the time from the end of the education to the first regular employment. Thatwhy we look more in detail the welfare regimes and education-labor systems linkage of the countries in the separate types of the transition regimes

To answer the research questions, we have recourse to statistical method of the regression to explore possible factors that could have influence on the differences in political participation of youth and to conceptualize the possible impact of the transition period on youth turnout.

However, the findings suggest that one cannot relate the context directly with the young people's likelihood of voting.

Keywords: political participation, youth, turnout inequality, welfare regime, education-labor systems linkage.

Kazalo vsebine

1 UVOD	7
2 POLITIČNA ENAKOST IN MLADI	11
2.1 Mladi kot glas, ki se ga ne sliši	11
2.2 Dejavniki na individualni ravni za (ne)participacijo mladih	14
2.3 Dejavniki, povezani s konceptom (ne)participacije mladih	16
3 VIDIK KONCEPTUALIZACIJE: OD PREHODNEGA OBDOBJA DO PREHODNE UREDITVE.....	23
3.1 Prehodno obdobje	23
3.2 Prehodna ureditev	25
3.2.1 Ureditev državne blaginje	27
3.2.2 Povezava izobraževalnega in zaposlitvenega sistema.....	28
4 DRUŽBENA (DEZ)INTEGRACIJA V ŠTIRIH PREHODNIH UREDITVAH	31
4.1 Štiri prehodne ureditve.....	31
4.1.1 Univerzalistična prehodna ureditev	31
4.1.1.1 Državna blaginja.....	31
4.1.1.2 Povezava izobraževalnega in zaposlitvenega sistema	32
4.1.3 Liberalna prehodna ureditev.....	32
4.1.2.1 Državna blaginja.....	32
4.1.2.2 Povezava izobraževalnega in zaposlitvenega sistema	33
4.1.2 Zaposlitveno osredotočena prehodna ureditev	34
4.1.3.1 Državna blaginja.....	34
4.1.3.2 Povezava izobraževalnega in zaposlitvenega sistema	34

4.1.4 Sub-zaščitniška prehodna ureditev	35
4.1.4.1 Državna blaginja.....	35
4.1.4.2 Povezava izobraževalnega in zaposlitvenega sistema	35
4.2 Postsocialistične države v štirih prehodnih ureditvah.....	36
4.3 Prehodna ureditev in politična participacija	39
5. EMPIRIČNA ANALIZA.....	42
5.1 Raziskovalni pristopi ter analiza.....	45
5.1.1 Volilna neenakost med mladimi v Evropi.....	45
5.1.2 Vpliv politično-ekonomskega vidika na volilno udeležbo mladih.....	47
5.1.2.1 Državna ureditev blaginje.....	47
5.1.2.2 Povezava izobraževalnega in zaposlitvenega sistema	50
5.1.3 Mladi in volilna udeležba v Sloveniji – pred in po gospodarski krizi.....	52
5.2 Ugotovitve in razprava.....	53
6 ZAKLJUČEK	64
7 LITERATURA	67
PRILOGE.....	73
Priloga A: Podrobnosti o posebnostih vsake spremenljivke.....	73
Priloga B: Izračunane vrednosti logistične distribucije za verjetnost udeležbe na volitvah ostalih v primerjavi z mladimi	74

1 Uvod

Osnovna predpostavka smiselne demokracije je, da »mora glas ljudi biti jasen in glasen« (Verba in drugi 1995, 1) z namenom, da se spodbudi vlado biti odgovorna in odzivna. Vendar pa nekateri glasovi preprosto niso tako glasni in jih vlada zato ne sliši ter se tako tudi ne odzove na njihove potrebe. To so večinoma glasovi depriviligiranih državljanov: slabše izobraženi državljanji, državljanji z nizkimi dohodki, mladi in do neke mere tudi ženske (glej Verba in drugi 1995; Gallego 2007; Gallego 2009).

Čeprav splošni trend volilne udeležbe upada (Franklin 2004), pa so mladi glavni delež tega negativnega trenda in so zato tudi glavna skrb tega magistrskega dela. Številne študije so pokazale, da so mladi tista skupina med vsemi depriviligiranimi državljanji, ki se udeležujejo najbolj konvencionalne oblike politične participacije – volitev – v najmanjšem obsegu (Plutzer 2002, Franklin 2004; Gallego 2007; Gallego 2009; Bousbah 2012). Prav tako pa tudi evropsko poročilo o mladih IARD povzema, da splošni trend politične (elektoralne) participacije mladih upada in postaja velik problem pri mladih v večini evropskih držav (IARD 2001, 17).

Ta skrb se torej nanaša na politično participacijo pri tradicionalnih političnih procesih (poimenovano tudi konvencionalna politična participacija), kot so: volitve, članstvo v političnih strankah in zastopanosti v organih odločanja. Lahko pa opazimo, da so rezultati bolj spodbudni, ko gre za nove (nekonvencionalne) oblike politične participacije (IARD 2001; EACEA 2010/03 2013; Flash Eurobarometer 375 2013). Vendar pa se konvencionalne oblike participacije, še posebej volitve, še vedno razumejo kot osnovna metoda vključevanja v politični proces in demokratičnega državljanstva (Moyser 2003). Zato ni nič čudnega, da ima tudi poročilo o mladih, ki ga je napisala Evropska komisija, praktično enako sporočilo kot poročilo IARD: »Aktivno državljanstvo mladih, kot sta »politična participacija in sodelovanje pri družbenem življenju«, je ključna komponenta za prihodnost Evropske unije. Prav tako pa je to tudi politična prioriteta na evropski ravni« (European Commission 2009, 42). Poročilo Evropske komisije še poudarja, da ni splošnega izboljšanja rezultatov glede na trud pri krepitvi politične participacije mladih, še posebej ko gre za konvencionalne oblike (EU Youth Report 2009). Tako se nam postavi preprosto vprašanje: Zakaj se mladi politično ne udeležujejo, da bi njihov glas lahko bil slišan?

Študije, ki so poskušale odgovoriti na zgornje vprašanje, so se večinoma ukvarjale z določenimi individualnimi značilnostmi mladih, kot na primer: nezanimanje za politiko, nizka stopnja socialnega kapitala, nizka stopnja virov in deležev zaradi njihovega življenjskega cikla, slaba politična izobrazbenost (Verba in drugi 1995; Plutzer 2002; O'Toole in drugi 2003; Franklin 2004; Fieldhouse in drugi 2007; Quintelier 2007). Zaključki vseh teh študij so, da mladi preprosto nimajo zgoraj navedenih lastnosti. Vendar pa se opazi obstoj razlik med državami, kar se kaže v obeh evropskih poročilih o mladih (IARD 2001; European Commission 2009), kar pomeni, da mladi v nekaterih državah politično bolj participirajo kot v drugih.

Nekatere študije, ki pa se predvsem osredotočajo na življenjski cikel in generacijski vpliv pri volilni udeležbi, so prišle do ugotovitev, da ravno to vpliva na verjetnost udeležbe mladih na volitvah, vendar pa tudi, da obstajajo razlike v sami participaciji od države do države (Gallego 2009). Zato se ravno na tej točki pojavi moj osnovni interes raziskave.

Stroka se strinja, da nekateri posamezni dejavniki na individualni ravni vplivajo na (ne) vključevanje mladih v politiko, vendar nam ne ponudijo odgovora, zakaj te razlike med državami obstajajo (Franklin 2004; Fieldhouse in drugi 2007; Gallego 2009). To nam kaže, da tako nekatere značilnosti politično-ekonomskega vidika, v katerem mladi živijo in delujejo, vplivajo na stopnjo njihove politične participacije. In tako se mi postavi prvo raziskovalno vprašanje: **Če obstajajo med državami razlike v stopnji politične participacije mladih, ali je te razlike mogoče pripisati širšemu politično-ekonomskemu vidiku držav?**

Vendar pa ne morem mimo dejstva, da živim v Sloveniji in me tako še posebej zanima, če in kako ta vidik vpliva na mlade v Sloveniji. Zato bo moje glavno raziskovalno vprašanje naslednje: **Ali širši politično-ekonomski vidik vpliva na politično participacijo mladih v Sloveniji?**

Politično-ekonomski vidik razumemo predvsem kot državno distribucijo pravic in dolžnosti, katera državljanom omogoča, da so pomembni akterji v naši družbi, kar pa predstavlja ureditev državne blaginje, ki se kaže v življenjskem standardu, izobrazbi, aktivnosti državljanov, volilni pravici, socialni varnosti, trgu dela itd.

Znanih poskusov med mednarodno primerjalnimi študijami, da bi prišli do odgovora na zastavljena vprašanja, skoraj ni (med vsemi glej Plutzer 2002; Fieldhouse in drugi 2007;

Bousbah 2012), saj v študijah omenjenih avtorjev ni zaznati usmeritve k opredelitvi tega koncepta, kateri ima velik vpliv na mlade. Kar pa ne velja za Waltherja (Walther 2006), ki je začetnik koncepta »prehodnega obdobja«, s katerim poskuša razviti tipologijo za ta ustrezen družbeni koncept. Koncept se nanaša na obdobje v življenju mladih, ki se prične s koncem formalnega izobraževanja in se konča takrat, ko si najdejo prvo stabilno službo. Pomembno dejstvo tukaj je, da se država v tem obdobju vpleta na način, ki določa, ali bo to prehodno obdobje steklo gladko ali ne in je odvisno od politično-družbene strukture določene države. Te strukture so razumljene kot socialni sistem državne ureditve (Wattenberg 2002).

Walther se pri temeljih za svojo tipologijo prehodne ureditve obrača na tipologijo socialnih ureditev, ki sta jih razvila Gallie in Paugam (Gallie in Paugam 2000). Tako opredeli štiri prehodne ureditve: (1) univerzalistična (Švedska, Norveška, Finska in Danska), ki najbolj spodbuja mlade v tem prehodnem obdobju; (2) zaposlitveno osredotočena (Nemčija, Avstrija, Francija in tudi Nizozemska), ki je v zvezi s tem blizu univerzalistični ureditvi, (3) liberalna prehodna ureditev (Anglija in Irska), ki daje manj za svoje mlade državljane v tem obdobju in (4) sub-zaščitniška ureditev (Španija, Italija in Portugalska), ki jo lahko štejemo kot neuspešno pri spodbujanju mladih v prehodnem obdobju (Walther 2006).

Glede na dimenzijo same socialne ureditve in dimenzijo povezave izobraževalnega in zaposlitvenega sistema bom štiri prehodne ureditve primerjal na način, da bi lahko določil pričakovanja, kako lahko vsaka zase vpliva na politično participacijo mladih. Osnovna predpostavka v ozadju možnih vplivov je Marshallovo pojmovanje državljanstva (Marshall 1964), kar kaže, da lahko ljudje uresničujejo svoje državljanske in politične pravice le, v kolikor imajo zagotovljene minimalne socialne pravice. Tako pričakujem, da bo razlika v volilni udeležbi med mladimi in ostalimi najmanjša v univerzalistični ureditvi, ravno nasprotno se pričakuje od sub-zaščitniške ureditve, zaposlitveno osredotočena in liberalna prehodna ureditev pa bosta nekje vmes.

Da bi odgovoril na raziskovalni vprašanje, bo potrebno opraviti empirično analizo, ki bo temeljila na statistični metodi regresije. Najprej bo cilj preučiti volilno neenakost med mladimi (stari 18–29 let) in ostalimi (stari 29 let in več) z izvedbo logistične regresije vseh evropskih držav, saj se večina literature »prehodne ureditve« nanaša na Evropo. S tem pričakujem odgovor na prvo raziskovalno podvprašanje: *Ali obstajajo razlike med državami, ko gre za politično enakost mladih?* Vendar tukaj poudarjam, da politično enakost razumem kot možnost za enako participacijo oz. še bolj zožano samo na udeležbo na volitvah. Nato

bom poskušal odgovoriti na drugo raziskovalno podvprašanje: *Ali lahko te razlike pripišemo politično-ekonomskemu vidiku?* Za odgovor na to vprašanje bom uporabil linearno regresijo z uporabo kontekstualnih spremenljivk, ki bodo operacionalizirane v dveh dimenzijah: socialna ureditev kot taka (na podlagi Gallie in Puagam 2000; Walther 2006) in povezava izobraževalnega in zaposlitvenega sistema (na podlagi Hannan in drugi 1997). Na koncu pa bom iskal odgovor še na eno raziskovalno podvprašanje: *Ali obstajajo razlike v politični participaciji mladih v Sloveniji pred in po gospodarski krizi?* Tudi za odgovor na to vprašanje se bom poslužil statistične metode regresije, ko bom neodvisno spremenljivko »udeležba na volitvah« operacionaliziral v treh časovnih obdobjih (2008, 2010 in 2012), za katere so dosegljivi podatki na European Social Survey.

2 Politična enakost in mladi

V tem poglavju bom najprej predstavil svoj raziskovalni interes na glavnih področjih študij politične enakosti. Potem bom na kratko opisal determinante individualne ravni, za katere velja, da vplivajo na pripravljenost mladih do udeležbe na volitvah. Dosedanje raziskave so se večinoma osredotočale na te dejavnike, manj pa na tiste s konceptualne ravni, vendar pa doslej niso bile uspešne pri odgovarjanju na naslednje vprašanje: Če mladi na splošno ne volijo, zakaj so še vedno opazne razlike med državami? Da bi raziskali odgovor na to vprašanje, bom proučil literaturo determinant individualne ravni.

2.1 Mladi kot glas, ki se ga ne sliši

V svojem znanem članku Arend Lijphart navaja, da sta politična enakost in politična participacija osnovi demokratičnega ideala (Lijphart 1997, 1). Ta pojem dominira v ključnem delu Verba (Verba in drugi 1995), v katerem je osnovna predpostavka, da tisti, ki so izključeni iz participacije, ne morejo izraziti svojih interesov in zato ne bodo slišani s strani vlade (1995, 10). Poleg tega lahko volitve štejemo za glavno metodo za doseganje ciljev politične enakosti v demokracijah zaradi njihovega preprostega mehanizma: ena oseba, en glas (Verba in drugi 1995, 129). Po mnenju avtorjev je politična enakost pogosto definirana v smislu volitev, da ima vsak glas enako težo in preprosto omogoča državljanom, da so slišani (Verba in drugi 1995, 12). Zdi se zelo preprosto: tisti, ki volijo, bodo slišani. Vendar pa nekatere družbene skupine, kot so mladi, preprosto ne participirajo na volitvah. Kot poudarja Verba, »nagnjenost k sodelovanju ni naključno porazdeljena po bistvenih političnih skupinah« (Verba in drugi 1995, 11).

Tak položaj pomeni, da glasni glasovi pošiljajo javnim uslužbencem in vladi drugačna sporočila, kot bi jih glasovi neparticipantov (Verba in drugi 1995, 11). Kot okrepitev tega, da so glasni glasovi pristranski, lahko omenimo Milbrathovo oceno, da je približno 90 % državljanov le občasno politično aktivnih in so večinoma le nemi opazovalci (Milbrath 1965, 18–19).

Ta trditev je podobna Lutzovi, ki pravi, da je »enaka« participacija v demokratičnih državah večinoma zagotovljena de jure, možnosti za participacijo, ki so označene s socialnimi in demografskimi karakteristikami, pa de facto (Lutz 2006, 49). Ob tej smeri argumentacije Lijphart poudarja, da neenakost vplivanja ni naključno porazdeljena, ampak sistematično

pristranska v korist privilegiranih državljanov (1997, 1). Glede na to Lijphart predlaga uvedbo obvezne volilne udeležbe, da bi se volitve lahko šteje kot glavna metoda za krepitev politične enakosti (1997, 2). Logika je tukaj zelo preprosta: s povečanjem volivcev se bo zmanjšala pristranskost.

Vendar pa slika obvladovanja političnih razlik ni zelo optimistična, saj je obvezna volilna udeležba uvedena v zelo skromnem številu držav (npr. Belgija, Avstralija). Če temu dodamo še zaključni povzetek številnih študij (Gray in Caul 2000; Blais 2002; Wattenberg 2002; Franklin 2004; Blais 2006), v katerem Gallego navaja, da se splošni trend volilne udeležbe zmanjšuje (Gallego 2008, 25), postane slika še manj optimistična. In to je dejansko kar velik problem, saj je lahko zaradi tega ogrožena demokratična legitimnost držav, ker so volitve oz. je oddaja glasu na volitvah še vedno najpomembnejša in najbolj uveljavljena oblika politične participacije (Deželan in Kustec Lipicer 2014).

Ko gledamo na splošen trend politične participacije, lahko tukaj omenimo še ugotovitve raziskave, ki jo je že leta 1965 naredil Milbrath, in tudi raziskavo iz leta 1972, ki sta jo opravila Verba in Nie, saj lahko tako vidimo, da tudi že nekaj let prej slika glede politične participacije ni bila posebej optimistična. Tako sta Verba in Nie ugotovila, da je dobra petina državljanov (22 %) politično popolnoma nedejavnih, ena petina državljanov (20 %) se zanima le za lokalne zadeve, zelo majhen odstotek državljanov (4 %) zanimajo le stvari/tematike, katere jih neposredno zadevajo, 15 % državljanov naj bi se vključevalo le v neke določene/specifične kampanje in na koncu imamo slabo petino državljanov (18 %), ki pa se vključujejo v celoten spekter političnih zadev ter so najbolj politično aktiven del prebivalstva (Della Porta 2003, 66). Nekoliko drugačni, vendar še vedno podobni so rezultati, ki jih predstavi Milbrath, ki pa razdeli državljanje glede politične aktivnosti v svoje znane tri razrede¹, katere bomo kasneje tudi opisali. Tako Milbrath pravi, da naj bi bila skoraj tretjina državljanov apatičnih oz. popolnoma nezainteresiranih za politiko, približno tri petine naj bi jih spadalo v skupino opazovalcev, preostanek državljanov, ki naj bi bil celo manjši kot 10 %, pa jih spada med tako imenovane gladiatorje, ki so na vrhu piramide glede političnih aktivnosti in participacije po Milbrathu. (Axford in drugi 2002, 82–86)

Ker smo govorili o Milbrathovi klasifikaciji, naj na kratko predstavim to njegovo hierarhično delitev prebivalstva glede na politične aktivnosti. Tako lahko tukaj najprej izvezamemo vse, ki so apatični, saj so le-ti popolnoma politično neaktivni, in tako bi nam morali ostati le dve

¹ Gladiatorji, opazovalci ter apatični (Axford in drugi 2002, 84).

skupini politično aktivnih prebivalcev, vendar Milbrath državljane glede na njihove politične aktivnosti deli na tri skupine. Na vrhu so tako državljani, ki jih označujejo »gladiatorske aktivnosti«. To so državljani, ki so aktivni člani politične stranke, tisti ki opravljajo javne/strankarske funkcije, ki kandidirajo za javne/strankarske funkcije in tisti, ki so aktivno vključeni v proces političnih kampanj. Nato sledijo državljani, kateri se poslužujejo »prehodnih aktivnosti«, torej se udeležujejo političnih shodov, so v stiku s političnimi liderji in donirajo denar političnim strankam oz. eni politični stranki. Potem pa pridejo še najmanj aktivni državljani, ki jih označujejo »opazovalske aktivnosti«. To so državljani, ki so simpatizerji določene politične stranke, spodbujajo politične razprave, nagovarjajo ostale glede izbire politične stranke na volitvah in se seveda volitev tudi udeležijo (Milbrath 1965).

Vendar pa, kar je pri mojem raziskovalnem interesu najbolj pomembno, Gallego prav tako opozarja na ugotovitve Franklina (2004), ki potrjuje, da lahko največji delež pri upadanju volilne udeležbe pripišemo mladim državljanom. S tem se prav tako strinja Dalton, ko govori, da je participacija mladih v upadu, ko gre za tradicionalne oblike participacije (Dalton v Deželan in Kustec Lipicer 2014).

Na podlagi predhodnih študij Quintelier pride do enakega zaključka in navaja, da so mladi najmanj zainteresirani dati svoj glas na volitvah, članstvo v podmladkih političnih strank pada, mladi se vedno manj ukvarjajo s politiko, so manj politično izobraženi, ne sodelujejo v družbenih in političnih dejavnostih in so bolj apatični (2007). Gallego je prišla do istega, medtem ko je preiskovala starost glede na druge neenakosti. Tako ima starost najpomembnejši vpliv na volilno udeležbo, kar pomeni, da se mladi volitev udeležujejo večinoma manj kot ostali (2007, 7). S tem se strinjata tudi Deželan in Kustec Lipicerjeva, saj pravita, da so mlajši od 30 let manj pripravljeni oddati svoj glas na volitvah kot drugi ter da je v nekaterih državah ta razlika tudi več kot 15 % (Deželan in Kustec Lipicer 2014).

Kaj bi torej lahko bil morebiten razlog, da nekateri politično participirajo, drugi pa ne? Do sedaj smo s pregledom literature potrdili dva glavna razloga: prvi zadeva lastnosti na individualni ravni posameznika med mladimi, kot so njihov odnos, interes, znanje o politiki, itd., druga pa zadeva politično-ekonomske in institucionalne značilnosti iz vidika, v katerem mladi delujejo in v smeri, kako ta vidik vpliva na njihovo participacijo. Vendar pa je pojasnilo Verbe in drugih izhodišče za številne avtorje, ki se ukvarjajo s politično enakostjo in se sprašujejo, zakaj nekateri participirajo, drugi pa ne.

Tukaj bi morda za zanimivost lahko dodali osnovne ideje politične participacije, o katerih govori Milbrath, saj politično participacijo v grobem deli samo na dve vrsti: aktivno in pasivno, in kot poudarja, so vsi državljani nekako vključeni v pasivno politično participacijo s tem, ko plačujejo davke, spoštujejo zakone in podobno (Milbrath 1965). Vendar pa moramo tukaj vsekakor dodati še politično neaktivnost oz. apatičnost, katero seveda upošteva tudi Milbrath, ki pa se ne more enačiti s pasivno participacijo, saj na primer »neudeležba na volitvah« ni ne aktivna in ne pasivna politična participacija, temveč je neaktivnost.

2.2 Dejavniki na individualni ravni za (ne)participacijo mladih

Verba in drugi predstavijo tri osnovne razloge, zakaj ljudje ne participirajo: ker nimajo sredstev/virov, ker nimajo interesa ali ker so zunaj omrežij zaposlovanja (1995, 271). Vendar pa je glavni poudarek na virih, ki jih ljudje imajo. Zato je pri tistih, ki imajo čas, denar in državljanske sposobnosti, tudi večja verjetnost za sodelovanje v politiki (1995, 271). Tudi Bousbahova meni, da so ti viri najpomembnejši dejavnik za politično participacijo mladih (2012, 4), kar pa prav tako sovпада s Franklinovim (2004) in Plutzerjevim (2002) poudarkom na mladih državljanih, ki imajo manj sredstev kot ostali zaradi njihovega položaja v življenjskem ciklu. Ta razlog je omenjen tudi v Quintelierjevi literaturi, v kateri predstavi seznam glavnih razlogov za neparticipacijo mladih.

Prav tako je že pred leti Milbrath izpostavil, da viri pri posamezniku vplivajo na samo udeležbo na volitvah, ko govori, da so k participaciji bolj nagnjeni tisti ljudje, ki dosegajo višjo raven izobrazbe, ki prihajajo iz srednjega sloja (v primerjavi s tistimi, ki sodijo v delavski razred), ki živijo v določenem kraju dlje časa (v primerjavi s tistimi, ki so se naselili na novo), ki sodijo k narodnostni večini, ki so družbeno angažirani in/ali vključeni v različne organizacije ter moški v primerjavi z ženskami, ljudje v srednjih starostnih skupinah (ne premladi in tudi ne prestari), poročeni v primerjavi s samskimi in prebivalci mest v primerjavi s prebivalci podeželja (Milbrath 1965).

Tukaj lahko dodamo, da ko Milbrath govori o njegovi hierarhiji, pravi, da ima ta hierarhija politične participacije nek skupen značaj, saj naj bi tisti, ki so višje na hierarhični lestvici, sodelovali tudi pri »dejavnostih«, ki so na tej lestvici nižje. Tisti, ki pa so na tej lestvici nižje, pa se tako lahko počasi dvigujejo po tej hierarhični lestvici politične participacije, vendar potrebujejo za to veliko časa in tudi ostalih virov, ki jim pomagajo na tej poti, saj mora posameznik vseskozi vlagati svoje vire, da se lahko vzpenja po tej lestvici (Milbrath 1965).

Tako seveda lahko predpostavimo, da potrebuje državljan te individualne vire že takoj, da se sploh lahko uvrsti na to hierarhično lestvico in gre na volitve, kar pa seveda sovпада z že povedanim, da so predvsem viri tista glavna stvar, ko govorimo o politični participaciji tako mladih kot tudi na splošno.

Prav tako pa Milbrath navaja, da nekako splošno velja, da je participacija, ko govorimo o konvencionalni politični participaciji, povezana z življenjskim ciklom. Tako naj bi participacija nekako v mladosti naraščala, nekje okrog 50. leta starosti dosegla svoj vrh, nato pa naj bi začela postopoma upadati. In dodaja, da se mladi nekako ne začnejo ukvarjati s politiko, vse dokler ne dobijo zaposlitve ter si ustvarijo dom in družino. (Milbrath 1965, 133)

Tako mladi zaradi svojega položaja v življenjskem ciklu še vedno nimajo lastnega prebivališča, gospodinjstva, otrok in tako tudi ne visokega deleža v politiki (Quintelier 2007, 166). Nadalje še poudarja, da mladi načeloma bolj cenijo nove (nekonvencionalne) oblike participacije (protesti, demonstracije, družbena gibanja) in manj, če sploh, posegajo po starih (konvencionalnih) oblikah, kot so članstvo v stranki in udeležba na volitvah. To ustreza tudi pogledu O'Toolejeve, ko gre za mlade, saj pravi, da bi mogli gledati politično participacijo v širšem smislu, kajti če gledamo samo na konvencionalne oblike, lahko pridemo do zaključka, da so mladi apatični, čeprav to ni res (2003, 47). Če se vrnemo nazaj na pogled Quintelierjeve, je tretji razlog za neudeležbo mladih preprosto njihov odnos do politike, saj je večkrat poudarjeno, da imajo manj zanimanja za politiko, bolj negativen odnos do politike pa tudi manj zaupanja v sam politični proces (2007, 166).

Plutzer ugotovi, da je najpomembnejši razlog za neparticipacijo mladih to, da jim volilna pravica oz. udeležba na volitvah ni v navadi (2002). Tako nadaljuje, da ko mladi dobijo volilno pravico, se njihova volja do udeležbe na volitvah odraža predvsem na podlagi socialno-ekonomskega statusa in političnih sredstev njihovih staršev/družine (v smislu Verbe in drugih »državlanske spretnosti in zanimanje«) (Plutzer 2002, 54). Torej bodo tisti, katerih starši imajo dovolj virov v smislu življenjskega standarda in se zanimajo za politiko, prej pri sebi ustvarili navado za udeležbo na volitvah v primerjavi s tistimi, katerih starši imajo nižji standard in manj zanimanja za politiko. Toda kar je najbolj pomembno v argumentu Plutzerja, je, da so ta sredstva pri mladih manj pomembna, če pridobijo to navado že prej, torej takrat, ko je mlada oseba še vedno pod vplivom družine (2002, 54). To pomeni, da tudi če mladi nimajo dovolj sredstev (v skladu z argumentom Verbe in drugih 1995), je bolj verjetno, da se bodo udeležili volitev, če se je pri njih preprosto ustvarila navada iti na volitve.

Argument Plutzerja je postal zelo vpliven v študijah, ki se ukvarjajo s politično participacijo mladih in v zvezi s tem se mi zdi zelo verjeten. Tako bodo njegovi argumenti vključeni tudi v mojo analizo v nadaljnjem poglavju v smislu nadzora dejavnikov individualne ravni udeležbe na volitvah. Tako bosta stopnja izobrazbe in dohodek gospodinjstva služila kot sredstvo, katerega imajo mladi v zgodnjih fazah njihovega političnega življenja.

2.3 Dejavniki, povezani s konceptom (ne)participacije mladih

Med mnogimi avtorji je bilo ugotovljeno, da so viri, katere imajo posamezniki, odločilni element političnega sodelovanja (med vsemi glej Verba in drugi 1995). Vendar pa se lahko ti viri spremenijo pod vplivom samega okvira, v katerem so porazdeljeni. Najpogosteje navedeni viri pa so: splošno stanje makroekonomije, velikodušnost socialnih politik, značilnosti trga dela ter volilne in politične institucije. Ena država lahko zagotovi večjo socialno varnost svojim državljanom kot druga kakor tudi manjše stroške volitev zaradi določenega institucionalnega okvira (Bousbah 2012). Zato se pripravljenost za udeležbo na volitvah razlikuje od države do države, v kateri mladi živijo.

Že Milbrath je pred leti povedal oz. govoril, da je konvencionalna politična participacija, katere bistvo je udeležba na volitvah, povezana s socialno-ekonomskim statusom/položajem posameznika; tako se državljani z višjim socialno-ekonomskim položajem v družbi udeležujejo volitev pogosteje, so v večji meri člani političnih strank in so tudi bolj vključeni v ostale politične aktivnosti (Milbrath 1965).

Če govorimo bolj na splošno, Radclif trdi, da lahko makroekonomske razmere vplivajo na volilno udeležbo na dva možna načina. Prvi je, da lahko gospodarska kriza spodbudi ljudi, da volijo, ker so lahko bolj motivirani voliti, da bi izboljšali svoj gospodarski položaj. Druga možnost pa je, da lahko slabo gospodarstvo odvrača ljudi od zanimanja za politiko preprosto zato, ker so ljudje lahko prezaposleni z ukvarjanjem z njihovo osebno situacijo (1992, 444). Radclif tako ugotovi, da vpliva gospodarska kriza na udeležbo v manjšem obsegu kot socialna varnost v državi (1992).

Poleg tega Gallegova omenja, da splošne gospodarske spremembe, deregulacija trga dela in zmanjšanje moči sindikatov vodijo v hitro rast brezposelnosti in negotovosti v prihodnosti (2007, 3). Prav obseg regulacije trga dela je bila glavna pojasnjevalna sila verjetnosti udeležbe na volitvah nepriviligiranih državljanov v raziskavi, ki sta jo opravila Schneider in Makszin, katera govori predvsem o spolu in izobrazbi kot virih neenakosti. Razlog je zelo

preprost: ko je trg dela močno reguliran, bodo sredstva porazdeljena bolj enakomerno med različnimi družbenimi skupinami. Ta argument v svojih raziskavah prav tako potrđita z ugotovitvijo, da ureditev trga dela pozitivno vpliva na politično udeležbo nizko izobraženih državljanov in žensk (Schneider in Makszin 2010 in 2011).

Dejavniki, povezani s konceptom politične participacije mladih, niso prejeli toliko pozornosti, kot na primer izobrazba, dohodek in spol. To nekako ne more biti upravičeno, saj so, kot že omenjeno, mladi državljani izmed vseh nepriviligiranih družbenih skupin tisti, za katere je najmanj verjetno, da bodo volili. Torej posebnosti koncepta verjetno vplivajo tako na mlade kot tudi na druge nepriviligirane skupine, vendar je bilo o tem le malo razprave med strokovnjaki.

Vendar pa je bilo nekaj poskusov, ki se ukvarjajo s posebnostmi koncepta, kateri se nanaša posebej na mlade. Eden od teh je poskus Fieldhouse-a in drugih, v katerem je glavna značilnost koncepta splošna participacija v državi in dojetanje stroškov udeležbe mladih državljanov na volitvah (2007, 818), ampak njihova glavna skrb še vedno ostaja na determinantah individualne ravni, kot je na primer zanimanje za politiko. Bousbahova gre še dlje in poskuša razložiti participacijo mladih v okviru volilnih institucij in obsegu ureditve trga dela (2012). V svoji raziskavi uporabi merila Schneiderja in Makszina za ureditev trga dela in tako potrđi, da ta ureditev vpliva na verjetnost volilne udeležbe pri mladih (Bousbah 2012). Schneider in Makszin sta ta merila razvila za preiskovanje politične neenakosti, ki temelji na spolu in izobrazbi (2010 in 2011). Bousbahova ni predstavila nobenih posebnih razlogov, zakaj bi ravno ti dejavniki bili enako pomembni za mlade. Tudi ni upoštevala argumenta Esping-Andersena, da nadomestila za brezposelnost, sistem plač, socialni izdatki in nadaljnji podobni ukrepi vplivajo na blaginjo mladih le posredno (1990). Ampak razprava o tem bo bolje predstavljena v naslednjih poglavjih.

Pacheco in Plutzer se ukvarjata le s posebnimi značilnostmi, ki se nanašajo na mlade, dejansko le s preučevanjem vpliva socialnih in gospodarskih težav na politično participacijo mladih (2008). Za izhodišče vzameta splošno trditev Pivena in Colwarda o državljanskem/političnem krogu revščine. Njun argument govori, da ko so revni državljani demobilizirani, socialni izdatki države in socialna varnost, ki jo zagotavlja država, ne bodo odražali njihovega interesa. Pacheco in Plutzer uporabita svojo trditev o politični participaciji mladih in trdita, da bodo neenakost in ekonomske težave povzročile nizko volilno udeležbo zapostavljenih (tukaj mislimo mlade), kar bo vodilo k neupravičeni socialni politiki države.

To pa bo nadalje vodilo do neenakosti in gospodarskih težav prizadetih deležnikov (2008, 571–574). Njun argument se zdi dokaj verjeten, saj prikazuje, da so tisti, ki se ne udeležujejo volitev zaradi slabšega položaja, še vedno v slabšem položaju.

Skupaj z argumentom Pacheca in Plutzerja tudi dokument EU Youth report določa, da so mladi bolj izpostavljeni socialni izključenosti in revščini kot druge družbene skupine (2009). Opazimo lahko, da je pri 20 % mladih v starosti 18–24 let pričakovana verjetnost revščine, pri mladih, starih med 24 in 30 let, pa je ta stopnja tveganja revščine še višja, ker nimajo več pomoči s strani družine in je njihovo vključevanje v trg dela še v zgodnji fazi (European Commission 2009, 40). Poleg tega ta dokument poudarja tudi, da se mladi soočajo s podaljšanim obdobjem prehoda na trg dela. V številnih državah se je starost, ko mladi vstopajo na trg dela, med letoma 2000 in 2007 povečala (predvsem v Grčiji, Italiji, Romuniji in na Slovaškem). Pozitiven trend krajšanja prehodnega obdobja do trga dela je bil ugotovljen le v Avstriji (2009, 42).

Kljub dejstvu, da se trditev Pacheca in Plutzerja ujema z mislijo, kako lahko politično-ekonomski vidik vpliva na politično participacijo mladih, predvsem v povezavi z gospodarsko krizo, nadalje v članku ločita makroekonomske vplive od tistih, ki so povezani s socialno-ekonomskim položajem posameznika, ki je posledica družbenega okolja mladih. Družbeno okolje je v glavnem operacionalizirano in merjeno na način, ali imajo »spolitizirano« družino ali ne in skozi značilnosti šolskega okolja. Socialno-ekonomski status je opazovan prek determinant individualne ravni (ali je storjeno kaznivo dejanje, dohodek, družinski izvor) (Paecho in Plutzer 2008). Zato se ne uporablja noben dejavnik na državni ravni, ki bi lahko vplival na politično participacijo mladih, in tudi politično-ekonomski koncept, ki se nanaša predvsem na mlade, ostaja nedefiniran.

Zato bi morda lahko ravno tukaj izpostavili že dolgo obravnavano delitev dejavnikov, ki vplivajo na družbeno obnašanje in tako seveda tudi na politično participacijo, to je delitev »structure-agency«. Saj, kot pravita Deželan in Kustec Lipicerjeva, je prav ta delitev pomembna pri razumevanju/konceptualizaciji razlogov/dejavnikov, ki vplivajo na nizko politično participacijo mladih (2014). Ta delitev v osnovi pomeni razliko med delovanjem posameznika (agency, agent) in delovanjem/vplivanjem družbenega sistema (structure). Glede te delitve obstaja vrsta debat tako politologov kot tudi filozofov, ki jih najbolj bega povezava med obema stranema, saj sta na eni strani zelo povezana, na drugi strani pa precej različna, kar bomo videli v nadaljevanju.

Najbolj enostavno to delitev opiše Hill, ko pravi, da so posamezniki (agents) tisti, ki oblikujejo strukturo (structure) in/ali pa obratno (Hill 2007, 26). Gledano nekoliko bolj podrobno naj bi bili posamezniki tisti, ki so zmožni odločati in delovati na podlagi lastnih odločitev v danem okolju (Kubalkova 2001, 22), strukture pa naj bi v splošni družbeni teoriji dejansko omogočale in omejevale delovanje posameznikov, čeprav pa naj same po sebi ne bi delovale (Kajnič 2008, 69). Tako so strukture nek okvir dejavnikov v mnogoterih okoljih, v katerih posamezniki delujejo, in tudi oblikujejo nek izbor možnosti za odločitev posameznika (Hill 2007, 26). Oba termina pa razlaga tudi Sewell, ki pravi, da je posameznik (agent) tisti, ki je do neke stopnje sposoben nadzorovati družbene odnose, v katere je vpleten, kar pomeni sposobnost, da te družbene odnose tudi do neke mere preoblikuje, struktura pa naj bi delovala v nekem družbeno-znanstvenem diskurzu kot močen metonomičen aparat, kateri prepozna del kompleksne družbene realnosti, ki pojasnjuje celoto, tako da je struktura v resnici nek manj natančen koncept, kot vrsta epistemoloških metafor družbene znanosti in znanstvenega diskurza (Sewel v Bakewell 2010), kar lahko za to nalogo razumemo, da gre pri strukturi predvsem za institucionalni državni okvir, ki ureja ves politično-ekonomski vidik države, tako od izobraževanja, delovnega trga in seveda blaginje države, pri posamezniku pa tukaj tako razumemo individualne vire posameznika, kot so: izobrazba, dohodek, religija itd.

Porpora nam predstavi štiri konceptualizacije strukture: vzorci obnašanja, ki se nekako ne spreminjajo skozi čas; neki ponavljajoči se pojavi, kateri določajo obnašanje v družbi; splošna pravila, ki strukturirajo obnašanje; ter sistem osebnih odnosov med družbenimi položaji (Porpora v Lacroix 2012).

Vendar pa lahko ta problem agency-structure nekako razlikujemo glede na tri različne vidike: ontološki, epistemološki in metodološki. Če najprej pogledamo ontološki vidik, takoj vidimo, da se tukaj avtorji predvsem sprašujejo, kaj je bilo prej – agency ali structure? (Kajnič 2008, 73). Morda lahko kot zanimivost izpostavim vprašanje Augusta Comta, ki je vezano na to delitev: »Kako je lahko posameznik hkrati vzrok in posledica družbe?« (Singer 1960, 460). Podobno so spraševali tudi strokovnjaki, saj pravijo, da gre za vprašanje identifikacije ter lastnosti tako posameznika kot tudi strukture in je tako tukaj glavno vprašanje njun kavzalni odnos oz. vplivanje (Carlsnaes 1992, 248; Hollis 1994, 15). Carlsnaes tudi pravi, da se tukaj posameznik obravnava kot primarni vir družbenega reda in je tako ta povezava agency-structure tako omejena na razlage posameznikovega delovanja (1992, 249), ki se nekako sklada z Durkheimovo idejo, da je individualizem družbeni pojav kot »sveta oblika moderne

dobe«. Hollis se tukaj sicer obrača na Marxa, ki naj bi to (tudi posameznikovo) delovanje obravnaval kot objektivno zastopanje ter izpolnjevanje interesov (1994, 15). Oba pogleda pa nekako opredeljujeta odnos med posameznikom in strukturo, v kateri posameznik deluje po tirnicah družbenega reda. Najpomembnejše tukaj pa je, da se ta pogled lahko razume kot »od spodaj navzgor« ali »od zgoraj navzdol« in tako delitev agency-structure razumemo, kot da je eno vzrok drugega in obratno, kar pa nam takoj izključuje recipročno delovanje obeh (Carlsnaes 1992, 149). Nato poglejmo epistemološki vidik, ki izpostavlja vprašanje dejavnikov tako posameznika kot strukture in kako določiti/preučiti njihovo težo v procesu družbenega delovanja, kar nam pove, da je ta vidik zelo povezan s prejšnjim, kajti če se sprašujemo, kakšno težo ima kateri, to avtomatično predpostavlja, da smo se že opredelili do vprašanja, če je posameznika sploh moč ločiti od strukture (Kajnič 2008, 74). Za konec pa predstavimo še metodološki vidik, ki v osnovi postavlja vprašanje, kako pristopiti k analizi nekega problema, da bi zajeli tako individualne/posameznikove dejavnike kot tudi dejavnike strukture in tako pojasnili odnose med njimi (Kajnič 2008, 74). Podobnega mnenja je tudi Carlsnaes, ki se kljub predpostavki, da medsebojna odvisnost agency in structure obstaja in da so lastnosti obeh relevantne za razumevanje družbenega obnašanja, sprašuje glede jasnega načina, kako bi sploh konceptualiziral in nato tudi proučeval tako posameznika kot strukturo in pa seveda tudi njun odnos (Carlsnaes 1992, 146). Prav tako pa dodaja tudi Hollis, da tukaj potrebujemo neko znanstveno metodo, ki bo identificirala stvarnost ter nas pripeljala do nekkih vzročnih razlag (1994, 15).

Že takoj smo lahko videli, da se ta delitev lahko razume na nekoliko različne načine in iz različnih vidikov, tako da težko točno določimo povezavo oz. kavalnost med posameznikom in strukturo, vendar pa se pri vseh nekako predpostavlja neka povezanost med obema. In tako so nekje v zadnjih treh desetletjih vsi strokovnjaki bolj kot ne izviral iz tega prvega ontološkega vidika, ki zagovarja medsebojni odnos/vplivanje posameznika in strukture. Tako na primer Hay govori, da posameznik vpliva na razvoj določenega okvira v nekem časovnem obdobju na podlagi njegovih dejanj, vendar pa so v vsakem trenutku njegova dejanja vseeno pogojena prav s tem okvirom samim (Hay 2002). Nadalje izpostavi dva različna pristopa: Giddensova »teorija strukturacije«, v kateri naj bi bila struktura neko sredstvo ter rezultat obnašanja ali z drugimi besedami pravila; posameznik naj bi bil seznanjen s temi pravili in bil sposoben po njih delovati, sam odnos med njim pa predstavi kot kovanec, na katerem sta dve strani, ki nista ločljivi, vendar sta vseeno ločeni; in »morfogenetski pristop« Archerjeve, ki pravi, da je obstoj struktur nujen za delovanje posameznika, da lahko posameznik te strukture

tako reproducira kot transformira, nikakor pa jih ne more ustvarjati, in da sta posameznik in struktura ontološko neodvisna in ločena, vendar se v določenem trenutku prepletata; ter dodaja svoj »strateško-relacijski pristop«, ki je prav tako nujen za delovanje posameznika in ga zaradi svoje narave tako omejuje kot omogoča, posameznik pa je tako zaveden in refleksiven, deluje na podlagi možnosti, ki mu jih daje struktura, njuna povezava pa je nekako vzajemno konstitutivna (Hay 2002).

Tako lahko vidimo, da so dejavniki tako individualne kot tudi državne ravni med seboj tesno povezani, a hkrati ločeni, kar nam lahko postavlja še večji problem pri sami konceptualizaciji ustreznega okvira raziskave. Tako bomo pristop agency-structure nekoliko vključili še na koncu ob diskusiji empiričnih dognanj, ko bomo predstavili nekaj možnih dejavnikov za izboljšanje politične participacije mladih.

Skratka, Fieldhouse-u in drugim (2007), Bousbahovi (2012), Paechu in Plutzerju (2008) ni uspelo konceptualizirati ustreznega okvira za mlade. Konceptualizacija tega je torej cilj v naslednjem poglavju. Vendar, preden preidemo na to, je nujno potrebno pojasnilo Marshallove glavne ideje državljanstva (1965), saj se lahko šteje kot izhodišče pri okviru konceptualizacije. Njegovo pojmovanje državljanstva pride do osrednjega pomena, saj označuje splošni politični, družbeni in gospodarski vidik, v katerem vsak državljan živi in deluje.

Marshall (1965, 71–135) pojmovanje državljanstva označi samo kot status, kar pomeni dostop do različnih pravic. Te pravice pa deli v tri skupine: državljanske, politične in socialne. Državljanske pravice so predvsem individualne pravice, kot so: svoboda, pravica do lastnine in enakost pred zakonom. Politične pravice vključujejo dostop do postopkov odločanja, ki v glavnem potekajo preko volitev v nacionalne izvršilne in zakonodajne organe. Blaginja, varnost in izobraževanje pa so socialne pravice, ki so postale najpomembnejše v dvajsetem stoletju.

V uvodu Marshallove kompilacije esejev (1965) Lipset poudarja, da je osnovna ideja za vsako komponento Marshallovega pojmovanja državljanstva enakost (1965). Status državljan pa prinaša vsakemu posamezniku status biti enak kot član skupnosti (Lipset 1950). Poleg tega Marshall nadalje poudarja, da blaginja, izobraževanje in raven finančne varnosti ustvarjajo neenakosti v družbi prek sistema stratifikacije (1950, 105–126). Tako skozi razslojevanje socialne države ustvarjajo družbene razrede in s tem omogočajo, da so

možnosti za socialno vključevanje neenako razporejene po celotni družbi (1965, 105–126). V zvezi s tem Marshall postavi socialne pravice kot najpomembnejše, saj le-te omogočajo socialne in politične pravice v luči socialne integracije vsakega državljana v družbo (1950, 105–126).

Na splošno velja, da širši politično-ekonomski kontekst vpliva na naše možnosti, da smo enaki, na način, da nam država preko njene distribucije pravic in dolžnosti omogoča, da smo pomembni akterji v naši družbi. V zvezi s tem bo Marshallov pojem prišel v središče kasneje, posredno skozi konceptualizacijo relevantnega koncepta za mlade državljanke, saj je v veliki meri povezan s samo blaginjo države.

3 Vidik konceptualizacije: od prehodnega obdobja do prehodne ureditve

Kot je razvidno iz prvega poglavja, opazimo pomanjkanje obstoječih raziskav, ki se ukvarjajo s konceptom, kateri vpliva na politično participacijo. Čeprav ni glavne usmeritve, kakšen koncept bi lahko bil najpomembnejši za mlade pri sami verjetnosti udeležbe na volitvah, je to poskus, da bi se ta koncept lahko opredelil. Waltherjeva konceptualizacija prehodnih ureditev v Evropi pri odraslih (2006) se zdi dragoceno izhodišče, toda pred samo konceptualizacijo različnih prehodnih ureditev po Evropi je dobro na kratko predstaviti samo opredelitev in pomen »prehodnega obdobja« kot ozadje koncepta »prehodne ureditve«. Po opredelitvi »prehodnega obdobja« bom v tem poglavju poskušal razložiti, kako pride koncept prehodne ureditve v središče pozornosti. Razvidno je, da je zelo povezan z ureditvijo blaginje, na kateri temelji celotna konceptualizacija. Torej je ureditev blaginje prva dimenzija pri konceptualizaciji prehodnih ureditev. Drugi je povezava izobraževalnega in zaposlitvenega sistema, ki se smatra kot posebej ustrezen pri prehodnem obdobju mladih.

3.1 Prehodno obdobje

»Prehod v odraslost« (Adulthood transition) je izraz, ki ga uporablja Walther (2006), vendar je ta koncept bolj pogosto opredeljen kot »prehod iz šole na delo« ali »mladinski prehod« (glej Adamski in Grootings (ur.) 1989; Rayan, Garrona in Edwards (ur.) 1991; Hannan in drugi 1997; Pascual 2000; Kogan in drugi 2008). Večina omenjenih avtorjev ta zelo širok pojem opredeljuje zelo podobno, vendar bomo uporabili le glavne ideje te opredelitve, ki so jih razvili Kogan in drugi (2008), saj so ene novejših in zajamejo bistvo tega širokega pojava. Prehod iz šole na delo je mogoče opisati kot »dinamičen proces, v katerem se oseba preseli iz izobraževalnega/šolskega sistema na relativno stabilno delovno mesto« (Kogan in drugi 2008, 2).

Obstaja več pristopov, prek katerih lahko proučujemo prehod iz šole na delo, čeprav se večina le-teh, na primer psihološki, kulturni, post-materialistični in generacijski pristopi, osredotoča predvsem na posamezne cilje mladih v prehodnem obdobju (Adamski in Grootings 1989, 3). Prav tako večina le-teh gleda na družino in socialno-demografske razmere, na področje vrednot in sprememb življenjskih ciklov ter poskuša nato vgraditi izobraževalne in socialne ustanove v omenjeno tirnico (Adamski in Grootings 1989, 3–10).

Po mnenju avtorjev je v družbenih vedah relativno nov trend postaviti prehod iz šole na delo v širši družbeno-politični okvir ter okvir trga delovne sile.

Adamski in Grootings sta situacijo v zgornjem odstavku opisala leta 1989, vendar je podobno Walther trdil tudi v letu 2006, ko je poudaril dejstvo, da je bil mladinski prehod konceptualiziran kot »splošen pojav, ne glede na kontekst« (2006, 123). Meni, da je potrebno ugotoviti, kako različni družbeno-ekonomski, institucionalni in kulturni okviri omogočajo izbiro, prožnost in varnost mladega človeka (2006, 125). Podobno so razmišljali tudi Kogan in drugi, ki povezujejo svojo definicijo prehoda iz šole na delo z idejo, da je proces vstopa mladih na trg dela zelo urejen in določen in ga tako ni mogoče opazovati le skozi vire in značilnosti na individualni ravni (2008, 2). Njihova ideja temelji na trditvi Hannan in drugih, da so posamezni viri pod vplivom institucionalnih značilnosti izobraževalnih in zaposlitvenih sistemov, ki so povezani in vzajemno delujejo v širšem politično-ekonomskem okviru (1997). Zato se različni avtorji strinjajo z idejo, da so mladinski prehodi pod vplivom in v okvirih splošnega politično-ekonomskega vidika. Toda kljub skupnim poudarkom na pomenu koncepta so prizadevanja za natančnejšo konceptualizacijo in opredelitev le-teh značilnosti zelo medla. Vendar, da bi bolje razumeli glavne vidike in omejitve obstoječih pojmovanj, je pomembno, da na kratko predstavimo več splošnih stališč samega prehoda mladih ter značilnosti, povezanih s tem konceptom. Pri splošnih značilnostih zgoraj omenjene povezave se lahko opremo na trditev Waltherja, da poleg dejstva, da se ti prehodi pri mladih podaljšujejo, postajajo tudi nestandardizirani. To je posledica daljšega obdobja izobraževanja, pluralizacije življenjskih stilov, prožnosti trga dela in gibanja družbe v smeri individualizacije. Poudarja tudi neusklajenost med realnostjo in institucijami, ki to isto realnost ignorirajo. Tako je posledica tega to, da so mladi ljudje izključeni iz družbe (Walther 2006, 120–124) in negotovi glede lastne prihodnosti, kot trdi Pascual (2000, 43). Zato so subjektivne perspektive mladih določene s kontekstualnim učinkom prehoda mladih v odraslost (2006, 124).

Poleg tega je dobro počutje mladih pod vplivom kontekstualnih značilnosti prehodnega obdobja, ampak so te kontekstualne značilnosti prehodnega obdobja odvisne, kot je poudaril Pascual (2000), od kontekstualnih značilnosti bolj splošnega politično-ekonomskega okvira določene države, predvsem od ureditve državne blaginje. Navaja, da obstajajo različni načini, s katerimi lahko mladi dostopajo do trga dela in da so te možnosti dostopanja odvisne od posebnosti na državni ravni (2000, 42). Vendar pa je za večino evropskih držav značilno, da

se je prehodno obdobje podaljšalo, čeprav se dolžina tega obdobja še vedno razlikuje od države do države (2000, 43).

Med državami so se pojavile različne politike, da bi mladim olajšali to prehodno obdobje. Walther in drugi navajajo v poročilu projekta "Yo-yo Research Project" (2002), da morajo integracijske politike za mlade biti strukturirane tako, da so mladi kot aktivni udeleženci v oblikovanju okvira svojega prehoda na trg dela. Avtorji poudarjajo, da so prehodi mladih moških in žensk do odraslosti postali glavna politična skrb po vsej Evropi (2002, 39); tako so se po vsej Evropi začeli pojavljati veliki programi, da bi zmanjšali tveganje in negotovost v prehodnem obdobju, ki se nanaša predvsem na brezposelnost in na formalne institucije, povezane z izobraževanjem in drugim usposabljanjem (Walther in drugi 2002).

3.2 Prehodna ureditev

Karkoli se obravnava kot sredstvo za vključevanje mladih v družbo, je odvisno od samega konteksta, v katerem se ta sredstva pojavijo. Kar so Walther in drugi ugotovili v zgoraj omenjenem projektu, je, da so politike, ki so naslovljene na mladino, odvisne od splošnih usmeritev politike v določenem kontekstu (2002, 12). Enak sklep izhaja tudi iz Pascualove študije (2000), kjer navaja, da se bo politika vodila na podlagi prevladujočih vrednot in norm v dani politični identiteti. Tako prihaja koncept prehodne ureditve na tej točki v središče zanimanja.

Kot je bilo že navedeno, se lahko prehodno obdobje šteje kot bolj splošen koncept in se nanaša na obdobje med izhodom mladega človeka iz šole in prvo stabilno zaposlitvijo. Vendar pa je prehodno obdobje tudi v veliki meri pod vplivom politično-ekonomskih pogojev, ki so zakoreninjeni v določeni državi. Ti pogoji se nanašajo, po Waltherju, na obstoječe institucije ter na dojetje »normalnega stanja« v določenem okviru, poleg tega pa te, v zgodovini strukturirane institucije in »normalno stanje«, ustvarjajo odnose med posameznimi pravicami in zahtevami iz družbe ter tako ustvarjajo določeno ureditev (Walther 2006, 124). Tako se lahko prehodna ureditev pojmuje kot tirnica prehodnega obdobja, ki je pod vplivom institucij in normalnosti politično-ekonomske ureditve in družbenega koncepta posamezne države.

Da bi prehodno ureditev postavili v širši nacionalni kontekst, Walther (2006) »križa« njegovo tipologijo s tipologijo ureditve blaginje Esping-Andersena (1990) ter Gallie in Paugama (2000). Walther se bolj resno posveti konceptualizaciji Gallie in Paugama glede ureditve

blaginje brezposelnih, vendar pa se sklicuje tudi na analizo Esping-Andersena, da bi bolj na splošno določil institucionalne in ekonomske strukture. Tipologija državne blaginje, ki jo predstavita Gallie in Paugam, je razdeljena na štiri tipe: (1) univerzalistična socialna ureditev, (2) liberalna, (3) zaposlitveno osredotočena in (4) sub-zaščitniška socialna ureditev (2000, 5). Zasnova ureditve socialne države Esping-Andersena pa je osredotočena na način, pri katerem je ustvarjanje blaginje posredovanje med državo, trgom in gospodinjstvi ter vsebuje tri tipe: (1) liberalnega, (2) korporativističnega in (3) tip socialdemokratske ureditve blaginje (1990, 168). Po drugi strani pa dajeta Gallie in Paugam več zanimanja vidiku ureditve blaginje, ki je osredotočen na zaščito deprivilegiranih na trgu dela. Tako večinoma gledata na finančno podporo za brezposelne in na to, kako se v danem institucionalnem okviru posega v postopek dodeljevanja delovnih mest (2000, 4). Ker se prehodno obdobje mladih nanaša na prehod iz šole na trg dela, se tipologija Gallie and Paugama zdi celo bolj primerna od stališča Waltherja in tako je tudi njegova tipologija prehodnih ureditev sestavljena iz štirih tipov ter nekako ustreza že predstavljeni tipologiji Gallie and Paugama.

Tako lahko Waltherjevo tipologijo in konceptualizacijo prehodne ureditve štejemo za nepopolno razvito, saj nima jasno zastavljenih kriterijev, na katerih gradi svojo tipologijo. Na eni strani ima podrobno zastavljene vidike interesov: struktura trga dela, ki temelji na tipologiji državne blaginje Gallie in Paugama, ter sistem izobraževanja in usposabljanja, ki skupaj s strukturami trga dela rezultira v posameznih programih in politikah za mlade (Walther 2006, 125). Po drugi strani pa govori bolj na splošno o značilnostih prehodnih ureditev, ki vplivajo na mlade, in poskuša ustrezno organizirati te značilnosti v štiri tipe. Zaradi tega je treba zagotoviti bolj specifične dimenzije, preko katerih lažje razložimo prehodne ureditve na organiziran način.

Vprašanju neobstoja popolnoma razvitih analitičnih okvirov prehodnih ureditev so se posvečali Hannan in drugi (1997). Njihov poskus konceptualizacije primerljivih značilnosti prehodnega obdobja in poskus zgraditi tipologijo le-tega temelji na naslednjih elementih: (1) nacionalni politično-ekonomski vidik, (2) povezava izobraževalnega in zaposlitvenega sistema in (3) tranzicijski proces kot tak ter njegovi rezultati (1997, 1–6).

Vendar pa je v njihovi tipologiji tretji element popolnoma prezrt, avtorji pa priznavajo, da je ta element zelo problematičen in ga je zato treba pustiti ob strani (1996, 6). Tako njihova tipologija v celoti temelji na povezanosti izobraževalnega in zaposlitvenega sistema, ki je odvisen tako od značilnosti izobraževalnega sistema kot trga dela, ki ima poklicne ali

notranje lastnosti² (1997, 2–12). Pomen povezave med izobraževanjem in trgom dela poudarjajo tudi drugi avtorji, ki se ukvarjajo s prehodnimi obdobji ali prehodnimi ureditvami (Adamski in Grootings 1989; Pascual 2000; Walther 2002; Breen 2005; Walther 2006; Kogan in drugi 2008) in vsekakor zaslužijo osrednjo vlogo pri ocenjevanju prehodnih režimov.

Comment [ST1]:

Kot posledica gradnje konceptualizacije prehodne ureditve o splošnih značilnostih ureditve države blaginje po Waltherju in o povezavi izobraževalnega in zaposlitvenega sistema, kot ga predstavljata Walther ter Hannan in drugi, bom uporabil ti dve razsežnosti kot najbolj pomembni za oceno prehodnih ureditev.

3.2.1 Ureditev državne blaginje

Za prvo dimenzijo, ureditev državne blaginje, so po Waltherju, ko gre za prehodno obdobje mladih, najpomembnejše funkcije socialna varnost in odnos trga dela (2006, 123–126). Ti odnosi se nanašajo na splošne značilnosti koncepta ureditve državne blaginje, kot ga opredeljujeta Gallie in Paugam (2000). Kot smo že razpravljali, je vsako vključevanje mladih v družbo in na trg dela odvisno od značilnosti institucij socialnega varstva v določeni državi; tako je Waltherjeva konceptualizacija zelo povezana z opredelitvami Gallie in Paugama ter Esping-Andersena.

Pojmovanje socialne države, kot ga opredeljujeta Gallie in Paugam, se nanaša na sistem družbene ureditve, katere namen je zaščititi posameznike in ohranjanje socialne kohezije. Da bi se lahko to doseglo, socialna država poseže po porazdelitvi virov iz gospodarskih, domačih in družbenih sfer (2000, 3). Esping-Andersen poudarja, da je poleg sklicevanja na pojem socialnega državljanstva, kjer so zagotovljene socialne pravice, ko gre za koncept dekomodifikacije, kar je temeljna ideja socialne države, potrebno razumeti pojem državne blaginje tudi kot sistem stratifikacije, da bi lahko v celoti razumeli odnose socialne države (1990, 163).

Prej omenjen pojem dekomodifikacije se nanaša na razumevanje storitev socialne države kot pravico, kar pomeni, da lahko posameznik ohrani nek minimum kakovosti življenja, ne da bi se opiral na trg dela. Po drugi strani pa Esping-Andersen tudi poudarja, da socialna država ni

² Strokovnjaki delijo trg dela na tiste, ki imajo lastnosti poklicne narave, in tiste, ki imajo lastnosti notranje narave. Prvi ima značilno in jasno opredelitev delovnih mest in je usklajen v vseh panogah v podjetjih, prav tako pa je tudi izobraževalni sistem organiziran v skladu z njim. Drugi pa vsebuje bolj posebne potrebe in je zato usposabljanje bolj individualno usmerjeno (glej Edwards 1979; Mardseen 1990; Hannan in drugi 1997).

le posredovalni mehanizem, katerega glavni cilj je odprava neenakosti, ki jih proizvaja trg, tako da mora biti socialna država obravnavana kot aktivna sila, ki ureja družbene odnose v sistemu stratifikacije. Različne socialne politike ustvarjajo različne sisteme stratifikacije: model socialnega zavarovanja v korporativističnem sistemu bo ustvaril različne vrste družbenih odnosov in družbenih slojev kot univerzalističen sistem, katerega cilj je spodbujanje enakosti položaja (Esping-Andersen 1990, 164–166). V svoji konceptualizaciji ureditve blaginje se Esping-Andersen sklicuje na Marshallovo pojmovanje državljanstva in na socialne neenakosti, ki jih je ustvarila država, kot jih poudarjata Bay in Blakesaune (2002).

Za enostavnejšo in jasnejšo konceptualizacijo se zdi koristno, da bi upoštevali delitev na »beveridge-ov« in »bismarck-ov« model (Esping-Andersen; Gallie in Paugam). Glede na besede Gallie in Paugama nekdanji »beveridge-ov« koncept kaže najširši možen pristop do socialnega varstva, ki temelji na ideji socialnega državljanstva, medtem ko »bismarck-ov« koncept pomeni bolj restriktiven pristop, v katerem izhaja socialna varnost iz sodelovanja v proizvodni/produkcijski dejavnosti (2001, 7). Ta delitev zajema pomen obeh pojmov, tako dekomodifikacije kot stratifikacije. To pa zato, ker lahko imajo nekatere države visoko stopnjo socialne varnosti ne glede na stanje, ki ustreza »beveridge-ovem« tipu, vendar pa obenem nimajo potrebe, da bi svojim državljanom zagotavljale visoko stopnjo dekomodifikacije (Esping-Andersen 1990; Gallie in Paugam 2000; Pascual 2000).

3.2.2 Povezava izobraževalnega in zaposlitvenega sistema

Ko gre za povezavo izobraževalnega in zaposlitvenega sistema, Breen trdi, da imata dve vprašanji poseben pomen v prehodnem obdobju mladih (2005, 126). Tako naj bi bil uspeh mladih pri prehodu na trg dela odvisen predvsem od dveh pogojev: (1) če izobraževalni sistem zagotavlja posebne veščine ali ne in (2) če obstaja povezava med delodajalci in šolskim sistemom (2005, 126). V svoji študiji različic brezposelnosti mladih po vsej Evropi Breen dodatno povezuje »signale« izobraževalnega sistema s stopnjo regulacije trga dela. Torej lahko za namen nadaljnje konceptualizacije njegovo tipologijo primerjamo s tipologijo prehodnih ureditev Hannan in drugih, ki, kot že omenjeno, v celoti temelji na povezanosti izobraževalnega in zaposlitvenega sistema.

Kot pravi Breen, razmerje med ureditvijo trga dela in izobraževalnimi rezultati prinaša različna razmerja v ureditvi brezposelnosti mladih (2005, 127). Podoben sklep izhaja tudi iz

študije Hannan in drugih, čeprav se le-ti niso osredotočili le na brezposelnost med mladimi (1997, 15). V Breenovem primeru brezposelnost mladih variira z odvisnostjo od stopnje regulacije trga dela in značilnostih izobraževalnih rezultatov (2005, 126). Hannan in drugi pa se na drugi strani ne obračajo toliko na regulacijo strukture trga, ampak govorijo predvsem o okoliščinah, v katerih je moč izobraževalni sistem in sistem dela ločiti drug od drugega (decouple) ali pa ga močno medsebojno povezati (couple) (1997, 15–16).

Breen navaja, da lahko v državah, kjer se izobraževalni »signali« in stopnja ureditve trga obravnavata kot visoka, pričakujemo nižje stopnje brezposelnosti mladih kot v državah, ki imajo visoko reguliran trg delovne sile, vendar nizko »signaliziranje« izobraževalnega sistema. To je tako, ker visoka regulacija zmanjšuje pripravljenost delodajalca za zaposlovanje novih ljudi, hkrati pa izobraževalni sistem z jasnimi sporočili zmanjšuje tveganje. Države, ki imajo obe lastnosti na nizki ravni, bi tako morale biti v boljšem položaju kot tiste z visoko regulacijo ter nizko »signalizacijo«, saj so delodajalci pripravljeni zaposlovati nove ljudi, ker strukture zaposlitvenega sistema niso močno regulirane (Breen 2005, 125–128).

Močna vez v primeru Hannan in drugih se nanaša na razmere, v katerih so delodajalci in šole globoko povezane na način, da se sektor trga dela in izobraževalni sistem skupaj odločajo o zahtevah izobraževanja, ki obsegajo točno opredeljena delovna mesta v nacionalnem gospodarstvu. Primer nepovezanega (decoupled) izobraževalnega in zaposlitvenega sistema se nanaša na položaj, v katerem delodajalci nikakor niso vključeni v vzgojno-izobraževalne rezultate. Vendar pa, kot pravijo Hannan in drugi, lahko ima tudi ta položaj dve možni sub-varianti: ena je v primeru, ko so tržni signali iz šole visoki, čeprav sama povezava ni neposredna in institucionalizirana, druga pa nima nobene neposredne povezave in tudi ne kaže nobenega signala iz izobraževalnega sistema (Hannan in drugi 1997, 15–18).

Zato se oba, tako ureditev državne blaginje kot povezava izobraževalnega in zaposlitvenega sistema, poudarjata kot najpomembnejši značilnosti prehodnih ureditev (Adamski in Grootings 1989; Ryan in drugi (ur.) 1991; Hannan in drugi 1997; Pascual 2000; Walther 2002; Breen 2005; Walther 2006; Kogan in drugi 2008), in na teh dveh dimenzijah bo potekala nadaljnja konceptualizacija prehodnih ureditev.

Skratka, prehodno obdobje se nanaša na obdobje, ki traja od trenutka, ko mladi prenehajo s svojim formalnim izobraževanjem, do takrat, ko najdejo svojo prvo stabilno službo. Ker je

prehodno obdobje umeščeno v širši politično-ekonomski kontekst države, mnogi avtorji opredeljujejo ta okvir kot tistega, ki je najbolj pomemben za državno blaginjo. Torej je prva dimenzija prehodne ureditve konceptualizacija ureditev državne blaginje, druga, še posebej pomembna za mlade, pa je povezava med izobraževalnim in zaposlitvenim sistemom. Tako je v naslednjem poglavju navedena in pojasnjena konceptualizacija štirih prehodnih ureditev, ki temelji na zgoraj omenjenih dimenzijah.

4 Družbena (dez)integracija v štirih prehodnih ureditvah

To poglavje opisuje štiri tipe prehodne ureditve vzdolž dveh dimenzij: ureditev blaginje kot take in povezavo med izobraževalnim in zaposlitvenim sistemom. Ker pa postsocialistične države niso bile področje raziskav v literaturi ureditve blaginje in prehodnih ureditev, bodo nekatere značilnosti prehodnega obdobja mladih v teh državah predstavljene ločeno.

Torej, prehodne ureditve so povezane s politično participacijo mladih.

4.1 Štiri prehodne ureditve

V tem podpoglavju so konceptualizirane štiri prehodne ureditve na podlagi dveh dimenzij: ureditev blaginje in povezava med izobraževalnim in zaposlitvenim sistemom. Štiri prehodne ureditve so: univerzalistična, liberalna, zaposlitveno osredotočena in sub-zaščitniška ureditev prehodnega obdobja.

4.1.1 Univerzalistična prehodna ureditev

4.1.1.1 Državna blaginja

Glede na Gallie in Paugama je ta vrsta ureditve karakterizirana kot obširna pokritost brezposelnih, visoka stopnje finančne podpore in aktivne politike zaposlovanja in zato spada v »beveridge-ov« sistem. Po pričakovanju naj bi bil ta tip, ko gre za brezposelnost, najmanj diskriminatoren glede na spol in starost, saj je individualizacija pravic in koristi odobrena neodvisno od sredstev (2000, 6). Univerzalistična ureditev blaginje v celoti ustreza tipu »socialdemokratskega režima« Esping-Andersena, saj določa ta tip državne blaginje kot sistem, ki spodbuja enakost med najvišjimi standardi in ne minimalnih potreb, in ga lahko označimo kot najbolj dekomodifikativno ureditev blaginje (1990, 169). Walther pa dodatno poudarja, da so individualne pravice in odgovornosti vgrajene v skupne družbene odgovornosti (2006, 125).

Ko gre samo za mlade, Walther navaja, da so v univerzalistični prehodni ureditvi mladi, starejši od 18 let, upravičeni do socialne pomoči ne glede na socialno-ekonomski položaj v njihovih družinah. V kolikor pa so del formalnega izobraževanja ali kakršne koli druge vrste izobraževanja, pa morajo prav tako prejemati tudi izobraževalni dodatek (štipendijo) (2006, 125). Po enakih načelih Esping-Andersen poudarja, da ko gre za ekonomsko neodvisnost od družine, ta ureditev spodbuja državne intervencije ne glede na zmožnosti družine za pomoč in

podporo. Zato bi bilo idealno povečati zmogljivosti za posameznikovo neodvisnost in neodvisnosti od družinske podpore (1990, 169).

4.1.1.2 Povezava izobraževalnega in zaposlitvenega sistema

Po mnenju Hannan in drugih je moč ločeno delovanje sistema izobraževanja in sistema trga dela, vendar le, če v istem času na trg dela prihajajo močni »signali« iz šol (1997, 16), šteti kot značilnost univerzalistične prehodne ureditve. Poleg tega, kot je poudaril Walther, je svetovanje institucionalizirano na vseh stopnjah izobraževanja in fazah prehoda na trg dela. Motivacije posameznikov za osebni razvoj so zelo cenjene, kar ustreza celovitosti šolskega sistema, v katerem z nacionalnimi okviri določajo splošne standarde na področju izobraževanja in usposabljanja, vendar pa so fleksibilni, saj omogočajo posameznikom, da določajo svoje smernice v učenju in načrtih šolanja (Walther 2006, 126). Standardizacijo nacionalnega izobraževalnega sistema, ki gre skupaj z »malo reguliranim ujemanjem vsebine« med izobraževalnimi učinki ter rezultati zaposlitvenega sistema, so poudarili tudi Hannan in drugi (1997, 16). Zato je mogoče značilnosti povezave med izobraževalnim in zaposlitvenim sistemom v tej vrsti ureditve povzeti kot izključenost delodajalcev iz šolskega sistema, ampak »šole dajejo in v javnosti signalizirajo naučene in prirojene kompetence diplomantov, katere delodajalci aktivno uporabljajo pri odločanju pri zaposlitvi« (Hannan in drugi 1997, 16).

4.1.3 Liberalna prehodna ureditev

4.1.2.1 Državna blaginja

V tipologiji Gallie in Paugama je ta ureditev označena z zavezo, da ne bo preveč posredovala v zaščito brezposelnih, da ne bi ogrozili zakonov trga kot takega. Poleg tega je poudarek na individualni odgovornosti, da bi se izognili pretirani odvisnosti od državne socialne pomoči (2000, 6). Avtorji navajajo, da lahko ta tip ureditve razumemo kot daleč od obeh načel, tako »bismarck-ovega« kot »beveridge-ovega«. Vendar pa Esping-Andersen trdi, da »beveridge-ov« tip ne pomeni avtomatično najvišje stopnje dekomodifikacije, zato je potrebno pogledati na idejo enakih koristi za vse (ne glede na pretekle zasluge in uspešnost) (1990, 164). Tako lahko liberalni tip socialne države opredelimo kot »beveridge-ov« tip, vendar z majhno stopnjo dekomodifikacije. Na podlagi tega se Pascual nanaša na Veliko Britanijo kot državo, ki perfektno spada v ta tip, v kateri je solidarnost med državljani povezana s potrebo po zaposlitvi in se financira preko davkov (2000, 33).

Walther povzema povezavo med pravicami in odgovornostmi s pojasnilom, da tovrstna ureditev vrednoti individualne pravice in obveznosti bolj kot tiste, ki so kolektivne narave. Univerzalen dostop do ostale socialne varnosti je sicer zagotovljen, vendar je močno povezan s samo odgovornostjo (Walther 2006, 126). Poleg tega trg dela vsebuje visoko stopnjo fleksibilnosti, vendar pa je raven izobrazbe delovne sile nizka in to je tudi razlog, zakaj lahko trg dela označimo kot spremenljivega, v katerem imamo številne možnosti dostopa (Walther 2006, 126). Koristi, ki pa so tako ali tako omejene, so predmet premoženjskega stanja, pri katerem upoštevamo dohodek gospodinjstva; takšen sporazum zlahka vodi v revščino brezposelnih, kot sta povedala Gallie in Paugam (2000, 6).

4.1.2.2 Povezava izobraževalnega in zaposlitvenega sistema

Tukaj lahko povezavo opredelimo kot ločeno delovanje izobraževalnega sistema in sistema trga dela (Hanna in drugi 1997, 16). Walther tako kot splošno usmeritev označi sistem, v katerem bodo mladi lahko dosegli ekonomsko neodvisnost v najkrajšem možnem času, zato je tudi organizirano izobraževanje po samem obveznem šolanju (po 16. letu starosti), ki omogoča prilagodljiv prostor za poklicne in akademske možnosti z različnimi možnostmi vstopa in izstopa. Tovrstne ureditve tako pripravijo posameznike za samoodgovornost ter jih utrjujejo kot podjetnike, ki sami organizirajo svoje delo (Walther 2006, 126).

Nižja stopnja brezposelnosti med mladimi, kot pravi Breen (2005), bi morala biti prisotna v državah, ki pripadajo tej vrsti prehodne ureditve. Za povezavo med izobraževalnim in zaposlitvenim sistemom je tako tukaj značilna nizka stopnja regulacije trga dela in signalizacije izobraževalnega sistema; tako brezposelnost mladih ne bi smela biti pretirano problematična, saj naj bi se z nizko stopnjo regulacije trga dela povečala pripravljenost delodajalcev, da najemajo nove delavce (1997, 127). Čeprav Breen ocenjuje, da je ta signalizacija s strani izobraževalnega sistema nizka, Hannan in drugi trdijo, da trg še vedno sprejema jasne signale iz šol, ko gre za države v tej skupini (1997, 16). Walther pa se tukaj ne obrača preveč na te signale, temveč trdi, da je ravno vstop na trg dela glavni cilj v programih za odpravo mladinske brezposelnosti, medtem ko so možnosti šolanja in izobraževanja kratkoročne in pogosto manj kakovostne (Walther 2006, 126).

4.1.2 Zaposlitveno osredotočena prehodna ureditev

4.1.3.1 Državna blaginja

Glede na Gallie in Paugama to vrsto najboljše opredelimo z visoko stopnjo varnosti in finančnega nadomestila za brezposelne kot tudi aktivne politike zaposlovanja. Vendar pa sistem nekako dopušča, da imajo tisti, ki dobivajo le občasne zaposlitve, kot tudi tisti z malo delovnimi izkušnjami, slabši položaj (2000, 6). Ta vrsta se popolnoma ujema z »bismarckovim« sistemom, v katerem so pravice vezane na razred in status, država pa je pripravljena zamenjati trg kot ponudnika blaginje, če je to potrebno (Esping-Andersen 1990, 168). Prednosti, ki so vezane na status, imajo še posebej velik pomen za mlade, kajti, kot pravita Gallie in Paugam (2000, 6), skuša ta ureditev močno zapostaviti mlade, saj imajo pomanjkanje (stalnih) delovnih izkušenj. Torej ta sistem ustvarja »insajderje« in »outsajderje« (Esping-Andersen 1990; Gallie in Paugam 2001), kar pomeni, da so tisti, ki so del trga dela, zelo zaščiteni, ostali, ki ostanejo zunaj, pa tako niso enako obravnavani.

Enako trdi tudi Walther, ko pravi, da je negotovost lahko še posebej visoka v tej vrsti režima, ker mladi niso avtomatično upravičeni do nadomestil, če si ne plačujejo prispevkov za socialno varnost. Brezposelnost mladih pa se nanaša na tiste, ki niso pripravljene na alokacijo socialnih in poklicnih položajev. Politike, ki so povezane s socialno integracijo mladih, želijo mlade vključiti v redna izobraževanja, namesto da bi plačevali socialne prispevke ali pa da bi bili prisiljeni sprejeti vsako vrsto dela (2006, 128).

4.1.3.2 Povezava izobraževalnega in zaposlitvenega sistema

Hannan in drugi vidijo to povezavo v tem prehodu kot »močno in neposredno deljeno« povezavo med šolami in zaposlenimi (1997, 15). Ta povezava je pogosto podprta s strani države in značilna po skupnem dogovoru med trgom dela in šolami glede učnega načrta in opredelitvami potrebnih znanj (1997, 15). Zaradi močne povezave pride Breen do zaključka, da imajo te države dokaj nizko stopnjo brezposelnosti med mladimi (2005, 127). Prav tako Walther podaja podobno oceno, ko opisuje to stanje, saj pravi, da so šole organizirane bolj selektivno z namenom, da bi kariere in družbene položaje mladih razporedile v različnih smereh (2006, 128). Poleg tega pa poklicno usposabljanje, ki je zelo standardizirano, igra osrednjo vlogo in tako poustvari zelo urejen režim zaposlovanja. Podjetja so tukaj neposredno vključena v poklicno usposabljanje, še posebej v Nemčiji. Ker pa je socialna varnost strukturirana na način, da država razlikuje med tistimi, ki so vključeni v standardne

delovne sporazume prek socialnega zavarovanja, in tistimi, ki so del preostalega socialnega sistema, se pojavi razlika v kakovosti izobraževanja med »insajderji« in »outsajderji«. Zato tudi poti izobraževanja in drugih usposabljanj (npr. poklicno usposabljanje), ki so del korporativistične konstelacije, bolj vključujejo tiste, ki imajo boljši status, kot tiste, ki so odvisni od socialne pomoči (Walther 2006, 128).

4.1.4 Sub-zaščitniška prehodna ureditev

4.1.4.1 Državna blaginja

Kot pravi Walther, ta ureditev kaže nizko raven standardne ureditve dela in visoka stopnja nezaščitenih življenjskih pogojev. V tem primeru igrata glavno vlogo socialno-ekonomska zaščita družine in neformalno delo (2006, 129). Poleg tega pa, kot navajata Gallie in Paugam, sub-zaščitniški sistem nudi brezposelnim celo manj, kot je sam minimum, ki ga razumemo kot »dovolj za ohranitev minimalnega življenjskega standarda« (zelo majhen delež brezposelnih tudi prejema kakšno nadomestilo). Aktivne politike zaposlovanja praktično ne obstajajo in možnosti za dolgotrajno brezposelnost so zelo visoke. Na koncu je samo stanje brezposelnosti močno odvisno od splošnega gospodarskega razvoja države (Gallie in Paugam 2000, 5). Zaradi teh značilnosti avtorji trdijo, da se ta ureditev ne more šteti niti kot »beveridge-ov« ali »bismarck-ov« tip. Vendar pa Pascual trdi, da lahko države, ki pripadajo tej ureditvi blaginje, označimo kot mešanico obeh tipov, saj združujeta solidarnost države in državljanov (2000, 37). Walther navaja, da mladi niso individualno upravičeni do socialnega nadomestila in se tako večinoma poslužujejo negotovih delovnih mest: v Italiji je to primer sive ekonomije, v Španiji pa gre predvsem za pogodbene zaposlitve za določen čas (2006, 128).

4.1.4.2 Povezava izobraževalnega in zaposlitvenega sistema

Hannan in drugi za te države jasnega prostora v njihovi tipologiji ne določajo (1996), prav tako pa jih tudi ni zaznati v tipologiji Breena. Španija in Italija sta karakterizirani kot državi, ki nimata povezanega izobraževalnega in zaposlitvenega sistema, vendar pa ni zaznati, da bi avtorji gledali na morebitno signaliziranje (1996, 17).

Walther govori, da sama segmentacija na trgu dela, ki je povezana s pomanjkanjem usposabljanja, prispeva k zelo visoki stopnji brezposelnosti med mladimi. To stanje je delno posledica šibko razvitega poklicnega usposabljanja in le redke vključenosti podjetij v proces

izobraževanja, tako obveznega kot neobveznega. Veliko študentov fakultete tako zapusti, še preden bi šolanje zaključili z diplomom (npr. Italija), na drugi strani pa obstaja tudi veliko previsoko izobraženih (prekvalificiranih) mladih (npr. Španija). V obeh primerih pa je prehod na trg dela zelo dolg in sama visokošolska diploma zagotavlja le nekakšen status v času čakanja na zaposlitev, ne zagotavlja pa pridobitve zaposlitve (Walther 2006, 129–130).

4.2 Postsocialistične države v štirih prehodnih ureditvah

Tukaj je treba poudariti, da nimamo veliko raziskav o prehodnih ureditvah v državah vzhodne in srednje Evrope. Hannan in drugi poudarjajo, da tukaj še ni bilo veliko poskusov preučevanja povezave med izobraževalnim in zaposlitvenim sistemom niti širših nacionalnih konceptov takšne povezave v »perifernih« državah kot pri tistih iz srednje in vzhodne Evrope (1997, 7). Te države tako niso vključene v poskuse teh avtorjev, ko so ustvarjali tipologije povezave med izobraževalnim in zaposlitvenim sistemom.

Na drugi strani pa so Kogan in drugi posvetili celotno študijo prehodnim ureditvam v teh državah. Avtorji seveda tudi potrjujejo navedbe Hannan in drugih o pomanjkanju ustreznih študij na to temo (2008, 2). Vendar poskušajo Kogan in drugi zagotoviti začetno ovrednotenje literature glede prehodnega obdobja in prehodne ureditve v državah srednje in vzhodne Evrope. Trdijo, da je za začetek najbolj pomembna stvar razumevanje razlik med temi državami in da se ne sme gledati na te države, kot da imajo veliko skupnega samo zato, ker imajo socialistično preteklost (2008, 3).

Vendar pa si vse te države delijo lastnosti prehodnega obdobja, saj so vse podedovale močno centraliziran izobraževalni sistem, kar je prispevalo k jasno opredeljeni povezavi med šolanjem in možnostjo za zaposlitev v tem času (Kogan in drugi 2008, 7). Ampak to se ni zgodilo zaradi samega padca socializma, saj je prestrukturiranje izobraževalnega sistema in trga dela vsako državo usmerilo v drugo smer, čeprav je seveda mogoče prepoznati nekaj podobnosti v regijah (Kogan in drugi 2008, 8). Vendar pa avtorji ne navajajo neke posebne vrste državne blaginje v teh državah, temveč so precej bolj koncentrirani na povezavo med izobraževalnim in zaposlitvenim sistemom. Vse to in tudi pomanjkanje literature na splošno omejuje poskuse konceptualizacije držav srednje in vzhodne Evrope v skladu s štirimi vrstami prehodnih ureditev.

Lahko pa za izhodišče vzamemo konceptualizacijo ureditve blaginje v post-socialističnih ureditvah, katero sta predstavila Bohle in Greskovits. Zato lahko opazimo, da se njuna

konceptualizacija tudi križa z ugotovitvami Kogana in drugih. Na podlagi konceptualizacije Bohle in Greskovitsa lahko opredelimo tri ureditve: čisti neoliberalni tip v baltskih državah (Estonija, Latvija, Litva), vgrajeni neoliberalni tip v državah višegrajske skupine (Češka, Madžarska, Poljska, Slovaška) ter vrsta neokorporativističnega tipa v Sloveniji (2012, 22).

Avtorji označujejo neoliberalen tip kot primer s hitro uvedenim tržnim gospodarstvom, medtem ko socialna država v tistem trenutku ni zmogla zagotavljati zadostne zaščite pred neenakostjo. Poleg tega se lahko socialno partnerstvo v baltskih državah označi kot najmanj institucionalizirano v vzhodni srednji Evropi (Bohle in Greskovits 2012, 20). Kogan in drugi pa poudarjajo, da ni veliko študentov vpisanih v poklicne smeri študija, za razliko od drugih držav srednje in vzhodne Evrope, tako da so »novinci« na trgu delovne sile v slabšem položaju v primerjavi z izkušenimi delavci, saj imajo zaradi zgoraj omenjenega pomanjkanje potrebnih posebnih veščin (2008, 20). Vendar pa je trg dela zelo fleksibilen in tako posledično omejuje »oskrbo« s splošnimi znanji iz izobraževalnega sistema (2008, 20).

Toda kot ugotavljajo Kogan in drugi, je splošna ugotovitev takšna, da je zelo malo koordinacije med zaposlenimi in šolami (2008, 20).

Države višegrajske skupine – Češka, Slovaška, Poljska in Madžarska – pripadajo vgrajenemu neoliberalnemu tipu v skladu s tipologijo Bohle in Greskovitsa (2012, 22). Avtorja tako navajata, da so te države mobilizirale velik del sredstev, da bi nadomestile stroške, ki so nastali v obdobju demokratizacije. Poleg tega lahko njihovo državno blaginjo označimo kot radodarno, ki cilja na sporazum med preoblikovanjem trga dela in socialno kohezijo. Institucije socialnega partnerstva so bile sprva dobro uveljavljene, vendar se je s časom njihova moč dramatično zmanjšala, dodajata kot zaključek Bohle in Greskovits (2012, 22).

Ko gre za povezavo izobraževalnega in zaposlitvenega sistema, Kogan in drugi razdelijo te države v dve skupini. Poljska in Slovaška spadata v prvo skupino in je zanj značilno omejeno teoretično izobraževanje v poklicnih šolah, zato mladim, ko vstopajo na trg delovne sile, primanjkuje praktičnih izkušenj (2008, 18). V tem smislu so tako v slabšem položaju v primerjavi z izkušenimi delavci, zato lahko njihov vstop na trg dela označimo kot težkega (Kogan in drugi 2008, 18). Zaradi šibke povezave med sistemom izobraževanja in sistemom trga dela bodo mladi verjetno posegali po zaposlitvi nižje ravni in za določen čas (Kogan in drugi 2008, 18). Avtorji za konec dodajajo, da lahko prehodno obdobje v teh državah štejemo kot najslabše med državami srednje in vzhodne Evrope (2008, 30). Na drugi strani pa vstop

na trg dela na Madžarskem in Češkem ne bi smel biti tako težak kot na Poljskem in Slovaškem zaradi nizke zaposlitvene varnosti, prav tako pa večina mladih tukaj pridobi določena poklicna znanja (Kogan in drugi 2008, 30). Vendar pa avtorji poudarjajo, da so mladi, ki nimajo dobre izobrazbe, celo v večji nevarnosti kot na Slovaškem in Poljskem (2008, 30).

Bohle in Greskovits preučujeta slovenski primer kot samostojnega, ker je država vložila veliko truda pri uveljavljanju institucij socialnega partnerstva, v katerem omogočajo kolektivne pogodbe in socialni dogovori uravnoteženo preobrazbo trga (2012, 24). Slovenska socialna država je po mnenju avtorjev »daleč najbolj radodarna« na območju vzhodne in srednje Evrope in pripada neokorporativističnem tipu (Bohle in Greskovits 2012, 24). Ko gre za povezavo med izobraževalnim in zaposlitvenim sistemom, pa Kogan in drugi trdijo, da ima Slovenija visoko stopnjo varnosti zaposlitve, katera ločuje »insajderje«, ki so dobro zaščiteni, in »outsajderje«, kateri pa na drugi strani nimajo visoke zaščite (2008, 17). Poleg tega se tudi znaten odstotek mladih poslužuje poklicnega usposabljanja po zaključku rednega šolanja in tako pride, podobno kot v Nemčiji, do krepitve sistema dvojnega razlikovanja. To pa naj bi mladim omogočalo, da si lahko po končanju šolanja bolj enostavno najdejo delo kot tisti, ki so brez kakršnega koli dodatnega poklicnega usposabljanja in zato nimajo veliko možnosti. Kogan in drugi za konec dodajajo, da »visoke poklicne posebnosti naredijo vstop na trg dela v Sloveniji podobnega kot v Nemčiji« (2008, 17).

Bohle in Greskovits nimata posebnega izraza za ureditev blaginje v Bolgariji in Romuniji ter jih večinoma označujejo kot državi brez ureditve blaginje ali »južno vzhodni evropski« tip blaginje (2012, 185–188). Po mnenju avtorjev sta Bolgarija in Romunija posvojili neoliberalna tržna združenja, podobno kot baltske države, vendar pa se od njih dokaj razlikujeta zaradi svojih šibkih družbenih skupin. Poleg tega je za ti državi značilna nizka stopnja politične participacije ter odsotnost velikih in stabilnih družbenih skupin (Bohle in Greskovits 2012, 185–188).

Hrvaška pa je pri sprejemanju bolj socialnih in politično vključujočih strategij za preoblikovanje trga bolj podobna državam višegrajske skupine (Bohle in Greskovits 2012, 185–188). Zaradi jugoslovanske zapuščine hrvaške državne institucije niso bile tako slabe kot v Bolgariji in Romuniji, vendar pa tudi ne tako uveljavljene in močne kot v Sloveniji, kar je predvsem posledica vojne. Ampak vloga sindikatov in drugih družbenih skupin je veliko bolj stabilna in močnejša kot v Bolgariji in Romuniji (Bohle in Greskovits 2012, 185–188).

Bolgarija, Romunija in Hrvaška niso bile ovrednotene v teoriji prehodnih ureditev, zato informacije o povezavi med izobraževalnim in zaposlitvenim sistemom niso predstavljene.

Zaradi splošnega pomanjkanja literature glede prehodnih ureditev v državah srednje in vzhodne Evrope lahko na povezavo s štirimi tipi ureditev gledamo kot zasilno in le v nekaterih vidikih. Ker so Bohle in Greskovits ter Kogan in drugi Slovenijo posebej raziskovali in ker je bila v njihovi analizi ugotovljena podobnost tako ureditve blaginje kot povezave med izobraževalnim in zaposlitvenim sistemom z Nemčijo, lahko Slovenijo štejemo kot »pridruženo članico« zaposlitveno osredotočene prehodne ureditve. Tako bi lahko podobno dejali za države višegrajske skupine, vendar s poudarkom, da Madžarska in Češka zagotavljata lažje prehodno obdobje za svoje mlade državljane. Baltske države so bližje liberalni ureditvi, vendar ker je njihova socialna država precej šibka, Bohle in Greskovits uporabita izraz »neoliberalen« tip. Države južne in vzhodne Evrope pa lahko štejemo za pripadnice sub-zaščitniške prehodne ureditve predvsem zaradi svojih šibkih družbenih skupin.

4.3 Prehodna ureditev in politična participacija

Glavno idejo politične enakosti Verbe in drugih lahko razlagamo na način, da se tisti, ki niso »glasni«, ne bodo slišali (1995). Da bi bili slišani in bi tako lahko pričakovali zastopanje njihovih interesov, je najpreprostejše, da gredo na volitve, kjer lahko preprosto oddajo svoj glas (Verba in drugi 1995). Vendar pa obstajajo trije osnovni razlogi, zakaj ljudje politično ne participirajo: ker nimajo virov, ker nimajo interesa ali pa so izven naborne mreže (1995, 271). Glavni poudarek avtorji sicer dajejo sredstvom, ki jih ljudje imajo – v smislu denarja in državljanskih veščin (1995, 271). Pomanjkanje virov večina avtorjev smatra za najbolj pomemben dejavnik udeleževanja na volitvah, ko gre za mlade (Plutzer 2002; Franklin 2004; Bousbah 2012). Vendar pa je pomanjkanje virov pri mladih v veliki meri pod vplivom institucionalnega okvira, kot pravijo Hannan in drugi (1997, 2). Poleg tega avtorji trdijo, da so najpomembnejše tiste institucije, ki skrbijo za izobraževalni sistem, sistem trga dela in povezave med njima (1997, 2–3). Povezava izobraževalnega sistema in trga dela spada pod značilnosti prehodnih obdobji kot tudi v širši nacionalni okvir socialne države (Hannan in drugi 1997; Kogan in drugi 2008). Na teh dimenzijah tudi Walther konceptualizira sam koncept prehodne ureditve, prav tako pa svojo tipologijo državne blaginje na tem gradijo Esping-Andersen (1990) in Gallie in Puagam (2000).

Tako širši koncept ureditve blaginje vpliva na povezavo izobraževalnega in zaposlitvenega sistema v vsaki državi, kar je torej bistvena značilnost prehodnega obdobja. Ureditev blaginje tako ustvarja prehodne ureditve, povezava med izobraževalnim sistemom in sistemom zaposlovanja pa se razlikuje med vrstami prehodnih ureditev, kot je opisano v drugem poglavju. Prehodna ureditev vpliva na politično participacijo na podoben način kot ureditev blaginje, saj sama konceptualizacija prehodnih ureditev temelji na eni od vrst ureditev blaginje.

Način, na katerega ureditve blaginje vplivajo na politično participacijo, povzemata Bay in Blakesaune, ko se ukvarjata z gospodarsko krizo mladih in politično marginalizacijo (2002, 134). Trditve teh dveh avtorjev temeljijo na pogledih Esping-Andersena in Marshalla, kako državna blaginja vpliva na koncept socialne družbe (2002, 134) in lahko zato služi kot razlog za moja pričakovanja, ki so predvidena v spodnjih odstavkih.

Marshall (1965) opredeljuje socialne pravice kot ključni element socialne države. Vendar pa socialne pravice predpostavljajo obstoj minimalne finančne varnosti, ki je potrebna za uresničevanje političnih in državljskih pravic (Marshall 1965). Esping-Andersen pa povzema Bay in Blakesaune glede Marshallove socialne družbe, ko gradi svoj koncept dekomodifikacije. V oziru na pojem socialne družbe socialna država svojim državljanom bolj ali manj zagotavlja finančno varnost, ki pa je sicer odvisna od samega tipa ureditve.

Ob upoštevanju konceptualizacije prehodnih ureditev pričakujem, da bo neenakost volilne udeležbe med mladimi in ostalimi najmanjša v univerzalistični ureditvi, saj lahko to prehodno ureditev štejemo kot najmanj problematično v smislu visoke ravni dekomodifikacije in tega, kako trg dela sprejema signale izobraževalnega sistema. Na drugi strani pa pričakujem, da bo v sub-zaščitniški ureditvi največja razlika med volilno udeležbo mladih in ostalih. Takšen odraz pričakujem predvsem zato, ker ima ta ureditev najnižjo raven dekomodifikacije, povezavo med izobraževalnim in zaposlitvenim sistemom pa lahko razumemo, kot da le-ta sploh ne obstaja, v smislu institucionalizacije in izobraževalnega »donosa«.

Prav tako pričakujem, da bosta zaposlitveno osredotočena ureditev in liberalna prehodna ureditev nekje vmes, nekoliko večjo neenakost pa pričakujem v liberalni ureditvi predvsem zato, ker se lahko liberalna prehodna ureditev šteje kot »beveridge-ov« tip, v katerem pravice temeljijo na merilih, kot so državljanstvo ali starostna meja, raven dekomodifikacije pa ni tako visoka kot v zaposlitveno osredotočeni prehodni ureditvi. Zato pričakujem, da bo

zaposlitveno osredotočena ureditev imela nižjo volilno neenakost kot liberalen tip prehodne ureditve.

5. Empirična analiza

Ker je dejansko moj glavni cilj raziskati, če je politična participacija mladih odvisna od politično-ekonomskega stanja države, lahko torej nekako rečemo, glede na prej napisano, tudi od koncepta prehodnih režimov, bo analiza razdeljena na tri dele: prvi, v katerem bom raziskoval politično participacijo mladih v vsaki državi; drugi, v katerem bom raziskoval vpliv samega koncepta prehodnih ureditev na participacijo; ter tretji del, kjer bom raziskoval razlike participacije mladih v Sloveniji, vezano na politično-ekonomsko stanje v treh časovnih obdobjih. Pred tem bo potrebna empirična ocena, kateremu od štirih tipov ureditev države pripadajo, saj bom le tako lahko določil pričakovane povezave med vsako vrsto ureditve in ravnijo politične participacije. To je potrebno zato, ker smo do sedaj podajali le teoretične trditve o tem, katera država pripada kateri ureditvi. Nimamo torej še empiričnih dokazov, da države res pripadajo določenemu prehodnemu režimu. Z namenom, da dosežemo tudi to, bom uporabil ukrepe, povezane s konceptom, ki so skupaj z ukrepi politične participacije obravnavani v poglavju empirične analize.

Gallie in Puagam razvijeta tipologijo ureditve blaginje, na katerih sloni tudi Waltherjeva tipologija prehodnih ureditev in se v tej tezi uporablja kot osnova za konceptualizacijo prehodnih ureditev. Vendar pa Gallie in Paugam ne preverjata svoje teorije za združevanje držav, ki naj bi spadale v določeno ureditev blaginje, temveč oblikujeta svoje misli na podlagi teorije in opisne predstavitve podatkov (2000, 1–13). Po enakih načelih tudi Pascual predstavlja opisne statistične podatke in podrobnejše podatke le za štiri države, čeprav na teh sloni razumevanje značilnosti za širšo tipologijo državne ureditve blaginje (2000, 29–45).

Ker je temu tako, je prizadevanje za natančno razlikovanje med dvaindvajsetimi državami glede na nepopolna merila v tem trenutku nekako neizvedljivo, zato je treba to pustiti za nadaljnje študije. Vendar pa se trije izbrani ukrepi lahko uporabijo za določitev reprezentativnih držav v vsakem tipu, kot so to uporabili tudi Gallie in Paugam (2000) ter Pascual (2000).

Gallie in Paugam tako določita Švedsko in Dansko kot državi, ki predstavljata univerzalističen režim; Nemčijo, Francijo in Nizozemsko kot države, ki predstavljajo zaposlitveno osredotočeno ureditev; Veliko Britanijo in Irsko kot državi liberalne ureditve ter Italijo, Portugalsko in Španijo kot »predstavnice« sub-zaščitniškega režima (2000, 8–13). V Pascualovi različici so predstavljeni podatki in informacije za Francijo, Nizozemsko, Veliko

Britanijo in Španijo. Esping-Andersen pa postavi Nemčijo kot predstavnico korporativistične ureditve državne blaginje, ki ustreza zaposlitveno osredotočeni ureditvi Gallie in Paugama. Velika Britanija je tako tudi tukaj primer liberalne ureditve. Nazadnje pa določi še države socialno demokratične ureditve, ki se lahko enačijo z univerzalistično ureditvijo – tukaj se sklicuje na skandinavske države (Esping-Andersen 1990, 168).

Ob upoštevanju že vsega omenjenega so podatki za tri izbrana merila – nadomestilo za brezposelnost, izpostavljenost tveganju revščine in razmerje med stopnjo izobrazbe ter stopnjo brezposelnosti – predstavljeni v Tabeli 1 za štiri države, od katerih vsaka predstavlja eno vrsto: Švedska predstavlja univerzalistično ureditev, Nemčija zaposlitveno osredotočeno, Velika Britanija liberalno ter Španija sub-zaščitniško ureditev. Nismo pa tukaj dodali postsocialističnih držav zaradi svoje bolj ali manj okvirne določitve v vrste ureditev in tudi zato, ker podobne tipologije za te države še vedno ni na enakem nivoju kot za druge upoštevane države.

Tabela 5.1: Štiri države, ki predstavljajo štiri prehodne ureditve

Država	Nadomestila za brezposelnosti (% BDP)	Izpostavljenost tveganju revščine (%)	Brezposelnost glede na stopnjo izobrazbe (%)
Nemčija	1,6	19,9	5,7
Španija	3,6	26,3	26,2
Švedska	1,3	16,1	5,7
Velika Britanija	0,7	21,6	10,4

Vir: Eurostat (2012, 2013)

Da bi lahko ocenili to tabelo, naj začnemo s Španijo kot predstavnico sub-zaščitniškega tipa prehodnih ureditev, saj ima najvišjo stopnjo nadomestila za brezposelnost. To je v nasprotju s stališčem, da naj bi države, ki spadajo v sub-zaščitniški sistem, ne bile zelo radodarne, ko gre za nadomestila za brezposelnost (Gallie in Paugam 2000). Vendar pa podatki prav tako kažejo, da so izdatki Španije za ta nadomestila 3,5 % BDP, kar je daleč največ med vsemi vključenimi državami. Ko nadalje pogledamo odstotek ljudi, ki so na robu revščine, je prav tako Španija tista z najvišjim odstotkom, in sicer kar 26,3 %. Španija ima največji delež brezposelnih oseb na splošno v primerjavi z izbranimi državami, vendar pa ni točno jasno, ali so večji izdatki pri nadomestilu za brezposelne osebe povezani ali odvisni od ravni

brezposelnosti.³ Ker je tveganje revščine še en ukrep za razločevanje držav po ravni dekomodifikacije, je Španija nedvomno država z najnižjo stopnjo dekomodifikacije. Tako Španija kot predstavnik sub-zaščitniškega tipa potrjuje status te ureditve kot tip z najnižjo stopnjo dekomodifikacije.

Če gremo naprej, vidimo, da je Nemčija država z drugo najvišjo stopnjo velikodušnosti pri nadomestilu za brezposelnost in tako potrjuje status države zaposlitveno osredotočene ureditve, ki je najbolj »radodarna«, saj je navedeno, da ta sistem zelo ščiti tiste, ki prejemajo nadomestilo za brezposelnost (Gallie in Paugam 2000). Podatki o tveganju revščine v zvezi z Nemčijo naj bi pokazali status tistih, ki niso tako zaščiteni, in Nemčija je tukaj le za Švedsko, ki ima najnižji odstotek. Švedska pa je Nemčiji blizu tudi v zvezi z velikodušnostjo nadomestil za brezposelnost. Torej lahko Švedsko, ki je predstavnik univerzalistične ureditve, in Nemčijo kot predstavnika zaposlitveno osredotočene prehodne ureditve označimo kot državi z najvišjo stopnjo dekomodifikacije, čeprav ima Švedska sicer manjši odstotek verjetnost pri tveganju revščine, Nemčija pa je bolj velikodušna pri nadomestilu za brezposelne. Velika Britanija je najmanj radodarna, ko gre za nadomestila za brezposelnost, ima pa 21,6 % prebivalcev, ki so na robu revščine, kar kaže, da ima Velika Britanija višjo stopnjo dekomodifikacije kot Španija, vendar še vedno kar zaostaja tako za Nemčijo kot tudi za Švedsko.

Glede povezave izobraževalnega in zaposlitvenega sistema je situacija bolj jasna. Švedska in Nemčija imata najnižji odstotek tistih s srednjo in višjo sekundarno stopnjo izobrazbe, ki so bili neuspešni pri iskanju zaposlitve več kot tri leta. Nato sledi Velika Britanija, na koncu pa imamo še Španijo, ki ima tukaj daleč najvišji odstotek, kar 26,2 % starih med 18 in 34 let, ki zaposlitve niso našli več kot 3 leta.

Če povzamemo, lahko rečemo, da države, ki predstavljajo posamezne vrste prehodnih ureditev, tudi po pregledu empiričnih podatkov predstavljajo te teoretične tipologije. Edino Španija v zvezi z velikodušnostjo nadomestil za brezposelnost ne ustreza teoretičnim predpostavkam, vendar pa, kot sem že prej omenil, je to mogoče povezano samo s stopnjo brezposelnosti v državi. Vendar pa tega tukaj nadalje ne bomo raziskovali.

³ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Labour_market_policy_expenditure.

Ker tudi podatki držav tako sledijo tipologijam prehodnih ureditev, moja pričakovanja, ki so opisana na koncu četrtega poglavja, ostajajo enaka. Torej pričakujem, da bo neenakost pri volilni udeležbi med mladimi in ostalimi najmanjša v univerzalističnih ureditvah, saj lahko to prehodno ureditev smatramo kot najmanj problematično v smislu visoke ravni dekomodifikacije, kjer trg dela sprejema signale iz izobraževalnega sistema. Če pogledamo Marshallove trditve, bi v tej ureditvi morale biti socialno vključevanje mladih najmanj problematično. Po drugi strani pa pričakujem, da bo v sub-zaščitniški ureditvi največja razlika med volilno udeležbo mladih in drugih zaradi šibkih državnih socialnih institucij in šibke povezanosti sistema izobraževanja s sistemom trga dela. Zaposlitveno osredotočene in liberalne prehodne ureditve pa bi morale biti nekje vmes, vendar pa večjo neenakost pričakujem v slednjem, saj lahko zaposlitveno osredotočeno ureditev štejemo kot ureditev z višjo stopnjo dekomodifikacije in je zato manj problematična, ko gre za družbeno vključevanje mladih.

5.1 Raziskovalni pristopi ter analiza

Kot zgoraj omenjeno, je to poglavje razdeljeno na tri podpoglavja. Tako bodo podpoglavja ločena dejansko za vsako posamezno raziskovalno vprašanje.

Ker so evropske države tiste, ki so v glavnem zajete v literaturi prehodnih ureditev, daje to možnosti za takšno empirično analizo. Uporabljeni podatki so bili vzeti s spletne strani European Social Survey za prvi del analize (Round 5 (2010) in Round 4 (2008) za Romunijo), s spletne strani Eurostat za drugi del (2012 in 2013) ter za tretji del analize prav tako s spletne strani European Social Survey (Round 4 (2008), Round 5 (2010) in Round 6 (2012)). Na osnovi razpoložljivih podatkov so analizirane države naslednje: Bolgarija, Češka, Hrvaška, Danska, Estonija, Finska, Francija, Nemčija, Madžarska, Irska, Litva, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovaška, Slovenija, Švedska, Švica in Velika Britanija.

5.1.1 Volilna neenakost med mladimi v Evropi

Cilj v tem prvem delu je, da raziščem volilno neenakost med mladimi in drugimi po vsej Evropi. Starost kot determinanto verjetnosti udeležbe na volitvah je preiskovalo že več avtorjev (Fieldhous in drugi 2007; Gallego 2007; Pacheco in Plutzer 2007; Quintelier 2007; Gallego 2009; Bousbah 2012), vendar, kot je poudarila Gallego (2007, 24), starost postaja najmočnejši dejavnik volilne udeležbe v primerjavi z drugimi pomembnimi vzroki politične

neenakosti, ki so: izobrazba, dohodek in enakosti spolov, in zato zasluži nadaljnjo raziskavo. Omenjeni avtorji so uporabili starost kot stalno spremenljivko in zato se njihove ugotovitve sklicujejo na starost kot splošni napovedovalec volilne udeležbe brez sklicevanja na razlike med starimi in mladimi, čeprav so bili mladi pogosto njihov glavni cilj raziskave (Bousbah 2012, Fieldhous in drugi 2007; Gallego 2007; Gallego 2009; Bousbah 2012). Tako moramo, da bi odgovorili na raziskovalno vprašanje, ki je nastavljeno okoli razlik med mladimi in ostalimi, uporabiti logistično regresijo za vsako državo.

Odvisna spremenljivka je tako politična neenakost, ki je operacionalizirana skozi politično participacijo, ki pa je zožena samo na neenakost le pri udeležbi na volitvah. Ta je rekodirana kot binarna spremenljivka z izločitvijo tistih, ki niso upravičeni voliti. Možna odgovora sta da in ne in nam točno odgovorita, ali se je nekdo volitev udeležil ali pa ne. Glavna pojasnjevalna spremenljivka pa je starost, ki se spet pretvori v binarno obliko, da lahko ocenimo razlike med mladimi in ostalimi. Mladi so opredeljeni v starosti 18–29 let, saj pri 18-ih v večini držav dobijo ljudje volilno pravico, 29 let pa se lahko določi kot zgornjo mejo zaradi daljšega prehodnega obdobja, čeprav nekatere mladinske organizacije po Evropi za mlade štejejo tudi državljane do 33. leta starosti (Adamski in Groorings (ur.) 1989; Pascual 2000; Walther 2002; Walther 2006).

Že samo dejstvo, da smo kot merilo politične neenakosti vzeli le udeležbo na volitvah, bi lahko bilo problematično, saj je znano, da se mladi raje poslužujejo novejših nekonvencionalnih oblik politične participacije, kot so: sodelovanje v demonstracijah, politična aktivnost na internetu ali kot članstvo v različnih vrstah organizacij (O'Toole in drugi 2003; Quintelier 2007; Deželan in Kustec Lipicer 2014). Vendar pa je samo udeležba na volitvah lahko obravnavana kot glavna in najpreprostejša metoda pri premagovanju politične neenakosti, kot navajajo Verba in drugi (1995, 129). Zato je lahko kot merilo politične participacije samo dejanje oddaje glasu na volitvah dober pokazatelj politične neenakosti v določeni državi.

Že omenjeni drugi pomembni dejavniki udeležbe na volitvah, kot so: izobrazba, dohodek in spol (med vsemi glej Verba in drugi 1995), morajo biti vključeni v analizo, da bomo lahko nadzirali njihov vpliv. Bousbahova povzema učinek posameznih determinant, ki temeljijo na študijah drugih strokovnjakov (2012). Kot je povedala, stopnja izobrazbe kot tudi višina dohodka pozitivno vplivata na politično participacijo, saj ima posameznik z višjo stopnjo izobrazbe in višjim dohodkom na razpolago več sredstev. Ugotovljeno je bilo, da tudi spol

vpliva na verjetnost politične participacije, vendar pa se neenakost med spoloma kaže manj izrazito (Bousbah 2012, 10). Tako bodo nadzorovane spremenljivke naslednje: stopnja izobrazbe, ki se meri v letih izobraževanja, dohodek, ki je merjen v decilnem vrstnem redu na ravni gospodinjstva, in na koncu spol kot »dummy« spremenljivka (za podrobnosti o posebnostih vsake spremenljivke glej Prilogo A).

5.1.2 Vpliv politično-ekonomskega vidika na volilno udeležbo mladih

Ureditev državne blaginje in povezanost izobraževalnega in zaposlitvenega sistema sta bila označena kot najbolj pomembni dimenziji za konceptualizacijo prehodnih ureditev. Za izvedbo linearne regresije⁴, je treba razviti merila za oba koncepta. Enaka merila se uporabljajo tudi za preverjanje teoretičnih dejstev o državah, v smislu pripadnosti določeni vrsti ureditve.

Če govorimo na splošno, lahko rečemo, da je premalo razvitih meril in dostopnih podatkov, ko gre za študije o razlikah prehodnih ureditev med državami (Hannan in drugi 1997, 12). Tudi tisti, ki so poskušali zgraditi jasno tipologijo prehodne ureditve, kot Hannan in drugi ter Walther, ne predlagajo nobenih meril. Kot pravijo Hannan in drugi, vsak ukrep, ki ga znanstveniki uporabijo, ko se ukvarjajo s prehodnimi obdobji, prehodnimi ureditvami, brezposelnostjo mladih in izobraževalnimi rezultati, trpi zaradi resnih metodoloških vprašanj zaradi pomanjkanja primerljivih podatkov (1997, 16). Ker je temu tako, bo obema konceptoma manjkalo merilnih omejitev. Ti so predstavljeni ločeno v dveh podpoglavjih spodaj.

5.1.2.1 Državna ureditev blaginje

Med razpravo o problemih z merili za ureditev blaginje Powell in Barientos poudarjata, da dekomodifikacija in stratifikacija nista operacionalizirana v »merljivih kazalnikih« (2008, 10). Ugotavljata, da so znanstveniki to preprosto prezrli, čeprav so v veliki meri upoštevali glavno delo Esping-Andersena (Powell in Barientos 2008, 10). Najosnovnejša težava po mnenju teh dveh avtorjev je, da so vse dimenzije ureditve blaginje (obe prej omenjeni ter vloga družine) merjene preko rezultatov le ene same, večinoma dekomodifikacije, ki pa ima že sama po sebi težavo pri operacionalizaciji in merjenju (2008, 11). Poleg tega pa razlika

⁴ Uporabili smo spremenljivke linearne regresije na državni ravni, namesto da bi se ukvarjali z »multilevel« analizo (glej Jusko in Shively 2005).

med dekomodifikacijo in stratifikacijo še nikoli ni bila v celoti raziskana in ostaja do danes nejasna (Powell in Barientos 2008, 11).

Kar zadeva ureditev blaginje, ki vpliva na prehodno obdobje, strokovnjaki pogosto uporabljajo ukrepe in merila, ki nakazujejo ureditev trga dela ali z drugimi besedami prožnost zaposlitvenega sistema (glej Hannan in drugi 1997; Breen 2005; Kogan in drugi 2008). Ti ukrepi so predvsem varnost delovnih mest in velikodušnost nadomestil za brezposelnost.

Vendar pa, kot je že navedeno v prvem poglavju, Esping-Andersen trdi, da splošna nadomestila za brezposelnost ali varnost zaposlitve ne vplivata na stopnjo brezposelnosti med mladimi, ker »novi akterji« na trgu dela večinoma ne izpolnjujejo pogojev za takšne ugodnosti (2000). Bertola in drugi pa nakazujejo, da nadomestila za brezposelnost ali varnost zaposlitve lahko vplivata na možnost za brezposelnost mladih, vendar pa ta vpliv postane nestabilen, če vključimo povezavo med sistemom izobraževanja in sistemom trga dela (2001). Na drugi strani pa Kogan in drugi uporabljajo te vrste ukrepov v svojih študijah prehodnih ureditev v državah srednje in vzhodne Evrope, ki jih upravičujejo s tem, ko pravijo, da morajo le-ti imeti vsaj nek posreden vpliv v prehodnem obdobju mladih (2008, 3–5). Enako bi lahko trdili za Breena in Bousbahovo, čeprav pa se ta avtorja ne ozirata na trditve Esping-Andersena.

Bison in Esping-Andersen še trdita, da so predvsem mladi v prvi vrsti, ko govorimo o možni nevarnosti, da postanejo oz. ostanejo brez zaposlitve (2000, 70). Z najvišjo stopnjo tveganja so mladi ponavadi povezani tudi s tveganjem revščine. Vendar pa avtorji trdijo, da lahko mladi dobijo podporo od svojih družin, z začasnimi deli na področju sive ekonomije ali pa se poslužujejo ad hoc delovnih mest, kot so na primer varuške, in se tako lahko njihovi viri napačno ocenijo (Bison in Esping-Andersen 2000, 72). Glede tveganja revščine avtorji navajajo, da je lahko sistem dekomodifikacije dober pokazatelj vloge socialne države (2000, 71), saj nam lahko pokaže, kako dobro igra socialna država svojo vlogo pri zagotavljanju minimuma svojim državljanom, da si lahko le-ti zagotovijo svoje osnovne potrebe. Vendar pa avtorja zagovarjata, da socialna država ni edini igralec in da moramo gledati še na trg dela in družino kot subjekta, ki zagotavljata blaginjo (2000, 71). Ampak problem glede podatkov je še vedno prisoten, še posebej ko gre za finančno podporo družine in drugih virov, ki prinašajo dohodek mladim, tako da tega v večini primerov ne moremo prav dobro raziskati (Bison in Esping-Andersen 2000, 71).

Če upoštevamo vse omenjeno, nekako ne moremo najti skupne točke, kjer bi določili razliko med ureditvami državne blaginje. Vendar pa večina avtorjev uporabi nadomestilo za brezposelnost in se tukaj bolj ali manj zaveda svojih metodoloških problemov, kar pa bi lahko vplivalo na uspeh prehodnih obdobj pri mladih. Tako je radodarnost pri nadomestilu za primer brezposelnosti (kot odstotek BDP) uporabljena kot merilo za razlikovanje ureditve blaginje v nadaljnji analizi. To nadomestilo za brezposelnost lahko do neke mere zajame delitev med »beveridge-ovo« in »bismarck-ovo« vrsto. Kot je navedeno v Gallie in Paugam, so države, ki pripadajo sub-zaščitniški ureditvi, najmanj radodarne, ko gre za nadomestila za brezposelnost. Najbolj radodarne pa so tiste države, ki pripadajo univerzalistični ureditvi. Liberalne in zaposlitveno osredotočene ureditve so vmes, ampak liberalen tip naj bi bil nekoliko manj radodaren, kot pravita Gallie in Paugam (2001, 8–11). Zato ima Velika Britanija kot »beveridge-ov« tip relativno visok delež brezposelnih oseb, ki prejemajo nadomestila za brezposelnost. Vendar velikodušnost pri teh nadomestilih ni na visoki ravni (Gallie in Paugam 2000, 10), kar nam kaže, da tudi stopnja dekomodifikacije ni na visoki ravni.

Vendar pa nadomestila za brezposelnost ne morejo v celoti zajeti ravni dekomodifikacije, niti njena struktura stratifikacije. Odstotek tistih, pri katerih je pričakovana verjetnost revščine, lahko prispeva k razumevanju vloge socialne države, kot sta ga opisala Bison in Esping-Andersen (2000). Torej, nekatere države lahko imajo visoko stopnjo nadomestila za brezposelnost, vendar pa lahko odstotek tistih, pri katerih pričakujemo verjetnost revščine, odraža sistem stratifikacije in ravni dekomodifikacije državljanov na splošno. Kot povzemata Powel in Barientos, »je prostor družbene stratifikacije poseljen s standardnimi koncepti enakosti, pravičnosti in revščine« (2008, 6) in zato je to merilo tudi uporabljeno v analizi.

Kot je bilo že omenjeno, naj bi verjetnost tveganja revščine prispevala k razlikovanju med državami glede na raven dekomodifikacije, saj stopnja dekomodifikacije pomeni, da lahko posameznik ohrani minimalen življenjski standard, ne da se zanaša na trg delovne sile (Esping-Andersen 1990, 167). Po Esping-Andersenu lahko univerzalistične ureditve označimo kot ureditve blaginje z najvišjo stopnjo dekomodifikacije (1990, 169). Po drugi strani pa lahko liberalno prehodno ureditev, čeprav se jo obravnava kot »beveridge-ov« tip (Pascual 2000), zaradi poudarka na individualni odgovornosti in izogibanju odvisnosti od državne socialne pomoči označimo kot ureditev z nizko stopnjo dekomodifikacije (Gallie in Paugam 2000, 6). Glede na Gallie in Paugam visoko raven varnosti za brezposelne osebe

karakterizira zaposlitveno osredotočena ureditev (2000, 6), vendar pa so zaradi samega sistema stratifikacije vse koristi namenjene tistim s statusom (Esping-Andersen 1990, 168). To pomeni, da bodo tisti, ki so vključeni v trg dela, zelo dobro zaščiteni, tisti, ki pa niso vključeni v trg, pa tako ne bodo. V tem smislu lahko pričakovano tveganje revščine oceni stopnjo dekomodifikacije za tiste, ki niso vključeni v trg, torej tiste, ki tudi ne prejemajo nadomestila za brezposelnost. Na podlagi tega naj bi bila zaposlitveno osredotočena ureditev nekje med univerzalistično in liberalno ureditvijo, ko govorimo o stopnji dekomodifikacije. Sub-zaščitniška ureditev pa, kot navajata Gallie in Paugam, ponuja brezposelnim dejansko manj, kot bi označili minimum, ki je dovolj za ohranitev minimalnega življenjskega standarda (vendar nekaj brezposelnih tudi prejema nadomestilo) (2000, 5). Tako je za to ureditev značilna najnižja stopnja dekomodifikacije.

Če povzamemo, sta radodarnost nadomestila za primer brezposelnosti in odstotek ljudi, pri katerih lahko pričakujemo verjetnost tveganja revščine, uporabljena kot merili za dimenzijo blaginje v prehodnih ureditvah, ki pa v glavnem zadeva raven dekomodifikacije. Obe merili skupaj bi tako morali pokazati razliko med državami glede na štiri tipe prehodnih ureditev.

5.1.2.2 Povezava izobraževalnega in zaposlitvenega sistema

Pomen povezave med izobraževalnim sistemom in sistemom zaposlovanja je bil v veliki meri poudarjen med številnimi avtorji (Hannan in drugi 1997; Pascual 2000; Walther 2002; Breen 2005; Walther 2006; Kogan in drugi 2008). Vendar pa ta dimenzija prav tako trpi zaradi neobstoja razvitih meril in pomanjkanja primerljivih podatkov. Tudi Hannan in drugi, ki so to povezavo postavili v središče svoje tipologije in analitičnega okvira, ne določajo vseh možnih ukrepov (1996). Vendar pa poudarjajo problem, ki nastaja zaradi pomanjkanja podatkov. Po njihovem mnenju je največji problem, da ni merila, ki bi lahko v celoti obravnaval razlike med državami glede te povezave, čeprav se države lahko razvrstijo skladno s podobnostmi in ustreznimi značilnostmi (1997, 16–18).

V svoji študiji o brezposelnosti mladih Breen uporablja odstotek OECD v srednješolskem izobraževanju in pri usposabljanju na delovnem mestu (Education at Glance, OECD) kot njegovo merilo za signalizacijo izobraževalnega sistema (2005, 130). Vendar pa OECD ne zajema vseh držav, ki nas zanimajo, tako da tega merila ni mogoče uporabiti. Za evropske države Pascual predlaga, da nam povezava med stopnjo brezposelnosti in stopnjo izobrazbe lahko služi kot merilo za povezavo med izobraževalnim in zaposlitvenim sistemom (2000,

40). Na primer, stopnja brezposelnosti je manj tesno povezana s stopnjo izobrazbe v Španiji kot v Veliki Britaniji (Pascual 2000, 40–42). V ta namen bom uporabil statistične podatke Eurostata, da bi ocenil odnos med brezposelnostjo in izobrazbo kot približek za povezavo med izobraževalnim sistemom in trgom dela.

Eurostat zagotavlja statistične podatke o razmerju brezposelnosti oseb, ki niso vključeni v izobraževanje ali kakšno drugo usposabljanje glede na raven izobrazbe in starostne skupine (enota je odstotek, Eurostat 2012). Starostna skupina zajema tiste, ki so stari od 18 do 34 let; izbrana izobrazbena raven predstavlja srednješolsko in višješolsko ne-terciarno izobrazbo (stopnje 3 in 4)⁵. To pa zato, ker se večina razmejitev izobraževalno zaposlitvenih sistemov ukvarja s srednješolskim izobraževanjem in poklicnim usposabljanjem, ki zagotavljajo posebne spretnosti (Breen 2005; Walther 2006). Hannan in drugi poudarjajo terciarno izobrazbo, a brez natančnih utemeljitev, zakaj (1997, 17). Tukaj je pomembno poudariti, da ima statistika Eurostata dve pomembni značilnosti pri stopnji brezposelnosti glede na stopnjo izobrazbe, ki jih je mogoče šteti za pomembne pri prehodnih ureditvah. Ena je, da obsega vse tiste, ki niso več v procesu nobenega formalnega izobraževanja ali drugega usposabljanja (kar je del opredelitve prehodnega obdobja), in druga, da nadzoruje trajanje brezposelnosti po zaključku izobraževanja. V tem primeru je to trajanje določeno od 3 do 5 let. Na ta način so ljudje, ki so potrebovali manj časa, da so našli zaposlitev, izključeni, in tako lahko opazimo, da se je značilnost prehodnega obdobja, ki so jo poudarjali mnogi strokovnjaki (med vsemi glej Walther 2006), tj. da se prehodno obdobje podaljšuje, upoštevala kot merilo tudi tukaj.

Zaradi močne povezave med izobraževalnim sistemom in sistemom trga dela (Hannan in drugi 1997) je za države, ki pripadajo zaposlitveno osredotočeni ureditvi značilno, da imajo tesno povezavo med stopnjo izobrazbe in enostavnosti pri iskanju zaposlitve. Ravno nasprotno je pri sub-zaščitniški ureditvi, saj je tu značilna šibka povezava med stopnjo brezposelnosti in možnostjo za zaposlitev. Kakor je poudaril Pascual, je zelo pogosto, da se lahko ljudi šteje za preveč izobražene in tako njihove diplome ne zagotavljajo nobenega

⁵ Kategorije ISCED (mednarodna standardna klasifikacija izobraževanja): (0) pred-primarna vzgoja in izobraževanje, (1) primarno izobraževanje ali prvo obdobje osnovnega izobraževanja, (2) nižje sekundarno ali drugo obdobje osnovnega izobraževanja, (3) (višje) sekundarno izobraževanje, (4) post-sekundarno pred-terciarno izobraževanje, (5) prva raven terciarnega izobraževanja (ki se ne konča z najzahtevnejšo visokošolsko kvalifikacijo), (6) druga raven terciarnega izobraževanja (ki se konča z najzahtevnejšo visokošolsko kvalifikacijo (Plevnik 2001).

vsebinskega signala za delodajalce (2000, 27). Hannan in drugi (1997) in Breen (2005) označujejo liberalno in univerzalistično ureditev kot tisti, ki imata nepovezan (decoupled) sistem izobraževanja in sistem trga dela, vendar pa trg dela še vedno sprejema signale iz šol. V zvezi s tem se lahko povezavo med stopnjo izobrazbe in stopnjo brezposelnosti štejemo za močnejšo od tiste v sub-zaščitniški ureditvi, vendar šibkejšo od povezave v zaposlitveno osredotočeni ureditvi.

Skratka, trije ukrepi, povezani s konceptom prehodnih ureditev: (1) nadomestilo za brezposelnost, (2) ljudje na robu praga revščine in (3) delež brezposelnosti glede na stopnjo izobrazbe se uporabljajo pri empiričnem ocenjevanju držav glede na pripadnosti določenemu tipu ureditve in tudi za izvajanje linearne regresije.

5.1.3 Mladi in volilna udeležba v Sloveniji – pred in po gospodarski krizi

Kot smo že povedali, nas bo v tem poglavju zanimala predvsem participacija mladih v Sloveniji v treh različnih časovnih obdobjih. Glede na razpoložljive podatke na spletni strani European Social Survey, kjer najdemo podatke za vsaki dve leti, smo zaradi ideje, da bi videli, kako se politična participacija mladih v Sloveniji odraža glede politično-ekonomskega stanja v državi, vzeli podatke zadnjih treh razpoložljivih obdobj, in sicer podatke za leto 2008, 2010 in 2012. Ta tri leta nam nekako predstavljajo tri različna obdobja, saj naj bi se vsem znana gospodarska kriza, katere posledice čutimo še danes, pričela leta 2008, tako da lahko za to leto rečemo, da bomo dobili informacije glede politične participacije pred gospodarsko krizo. Naslednje leto z razpoložljivimi podatki je leto 2010, za katerega predpostavljamo, da gre za obdobje med gospodarsko krizo, in bi po predpostavki, da politično-ekonomsko stanje države vpliva na politično participacijo (predvsem mladih) morala biti politična participacija nižja kot v letu 2008. Zadnje obdobje z razpoložljivimi podatki je leto 2012, katero bomo v tej magistrski nalogi vzeli za obdobje po gospodarski krizi in pričakujemo zopet nekoliko višjo udeležbo mladih na volitvah.

Se pa na tem mestu seveda zavedam, da leto 2012 verjetno še ne prikazuje realnega stanja za obdobje, ki bi mu dejali »po gospodarski krizi«, saj se kriza takrat še ni povsem končala, čeprav se je neko splošno stanje že dvigovalo, vendar pa na žalost trenutno še ni razpoložljivih podatkov za leto 2014, ki bi nam zelo verjetno bolj pokazali, kako politično-ekonomsko stanje vpliva na politično participacijo, saj smo marsikje lahko zasledili, da se je gospodarska kriza, ki se je začela leta 2008, sedaj že končala, vsaj v večini držav.

Da bomo dobili informacije, ki nas zanimajo, bomo tako kot odvisno spremenljivko vzeli politično participacijo, ki je operacionalizirana v že omenjenih treh različnih obdobjih. Politična participacija, ki je zožena samo na udeležbo na volitvah, je rekodirana kot binarna spremenljivka z izločitvijo tistih, ki niso upravičeni voliti, tako da imamo možen le odgovor da in ne, kar nam točno pove, če se je nekdo volitev udeležil ali ne. Seveda pa je glavna pojasnjevalna spremenljivka starost, ki je tudi rekodirana v binarno obliki, da seveda lahko ocenimo razlike med mladimi in ostalimi. Tako imamo tudi tukaj dve vrednosti in to so mladi, stari med 18 in 29 let, ter ostali, ki so starejši od 29 let.

Poleg tega bomo v tem delu seveda pogledali še odvisnost volilne udeležbe glede na izobrazbo ter dohodek za vsako analizirano obdobje, posebej kjer so stopnje izobrazbe spet razdeljene po klasifikaciji ISCED, dohodek pa je razdeljen v decile, ki pomenijo 10 razredov glede na skupni mesečni neto dohodek gospodinjstva⁶ in vsak naslednji decil pomeni višji dohodek. S tem želim, predvsem kot neko dodatno analizo, ugotoviti, če se odvisnost politične participacije mladih in pa tudi ostalih kaj razlikuje glede na izobrazbo in dohodek zaradi splošnega politično-ekonomskega stanja v državi, torej če v času krize izobrazba ter dohodek in seveda tudi spol kaj bolj vplivajo na udeležbo na volitvah kot morda pred in po gospodarski krizi.

5.2 Ugotovitve in razprava

Kot je že navedeno na začetku zadnjega poglavja, je namen analize trojen. Prvič, logistična regresija naj bi pokazala na volilno neenakost med mladimi in ostalimi. Drugič, linearna regresija ima cilj, da ugotovi, ali obstajajo razlike, in če obstajajo, ali lahko to povežemo z značilnostmi na državni ravni, ki so pomembni za razlikovanje prehodnih ureditev. Ter tretjič, da ugotovimo, kako se v Sloveniji razlikuje politična participacija mladih v treh obdobjih: 2008, 2010 in 2012. Torej pred, med in po gospodarski krizi, čeprav je, kot sem že povedal, leto 2012 še nekoliko prehitro za ugotovitve participacije po krizi.

Rezultati logistične regresije so predstavljeni v spodnji tabeli za 22 držav.

Tabela 5.2: Statistična verjetnost vpliva na neenakost volilne udeležbe

Država	Starost	Izobrazba	Prihodek	Spol (ženski)
--------	---------	-----------	----------	---------------

⁶ Razredi: J - manj kot 550 €; R - od 551 do 800 €; C - od 801 do 1000 €; M - od 1001 do 1300 €; F - od 1301 do 1600 €; S - od 1601 do 1900 €; K - od 1901 do 2200 €; P - od 2201 do 2500 €; D - od 2501 do 3100 €; H - 3101 € in več (http://www.europeansocialsurvey.org/docs/round6/survey/ESS6_appendix_a2_e02_0.pdf).

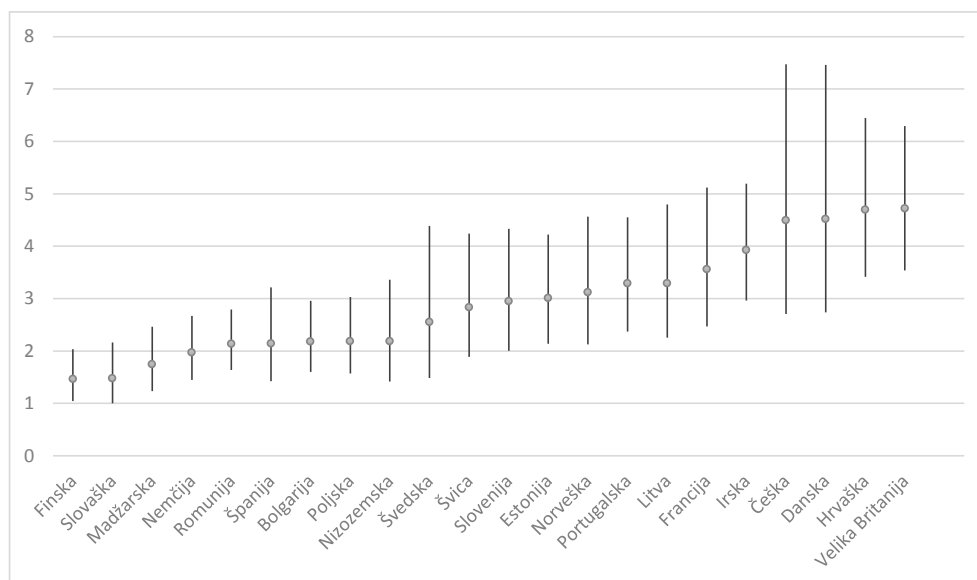
Bolgarija	-0,778***	0,05***	-0,017	0,189
Češka	-0,154***	0,028	0,020	0,286
Danska	-1,508***	0,035	0,036	0,115
Estonija	-1,100***	0,120***	0,095***	0,418**
Finska	-0,378	0,010	0,176***	0,544***
Francija	-1,268***	0,014	0,090***	-0,172
Hrvaška	-1,564***	0,004	0,063**	-0,246
Irska	-1,366***	-0,049**	0,214***	-0,010
Litva	-1,191***	0,063***	0,035	0,206*
Madžarska	-0,555***	0,083***	0,057*	0,204
Nemčija	-0,677***	0,094***	0,201***	0,075
Nizozemska	0,781***	0,088***	0,156***	0,344**
Norveška	-1,136***	0,092***	0,045	-0,506**
Poljska	-0,780***	0,054*	0,040	0,189
Portugalska	-1,190***	0,020	n/a	-0,138
Romunija	-0,759***	-0,003	0,014	-0,247*
Slovaška	-0,387*	0,060*	0,045	-0,032
Slovenija	-1,080***	0,030	0,095**	0,079
Španija	-0,760***	0,008	0,023	0,121
Švedska	-0,936***	0,054	0,134**	0,008
Švica	-1,039***	0,092***	0,053	0,005
Velika Britanija	-1,551***	0,071***	0,065**	0,060
Opomba: Statistična signifikanca: * $p \leq 0,05$, ** $p \leq 0,01$, *** $p \leq 0,001$				

Tabela 2 nam kaže, da v vseh državah, z izjemo Finske, neenakost volilne udeležbe med mladimi in ostalimi obstaja. Tako se mladi v večini držav volitev udeležujejo bistveno manj kot ostali – glede na izobrazbo, dohodek in spol. Ti rezultati so skladni z raznimi študijami, ki govorijo o točno takšni situaciji (Plutzer 2002; Franklin 2004; Gallego 2007; Gallego 2009; Boubash 2012). Prav tako pa lahko iz ugotovitev, predstavljenih v Tabeli 2, vidimo, kako

rezultati potrjujejo tudi, da druge opredeljene razlike – izobrazba, dohodek in spol – niso prisotne v takšnem obsegu kot starost, ko govorimo o neenakosti udeležbe na volitvah.

Da bi tudi vizualno predstavili razlike v volilni neenakosti med državami, je izračunana logistična distribucija (logit) za vsako državo (glej prilogo B za natančne vrednosti) in narisana z intervalom zaupanja na Grafu 1, kjer Y os grafa predstavlja verjetnost udeležbe na volitvah ostalih v primerjavi z mladimi.

Graf 5.1: Neenakost volilne udeležbe po državah

Kot smo lahko videli na grafu, se rezultati po državah ne ujemajo z združevanjem držav v tipologije prehodnih ureditev, kar nekako popolnoma zruši naša predvidevanja na podlagi teorije prehodnih ureditev.

Države, v katerih je prikazana najmanjša neenakost, so Finska (bolj ali manj enaka verjetnost udeležbe na volitvah tako za mlade kot ostale) ter Slovaška, Nemčija, Romunija, Španija in Bolgarija. Po drugi strani pa so države z največjo neenakostjo Velika Britanija (za ostalo prebivalstvo je skoraj petkrat večja verjetnost, da se bodo udeležili volitev kot mladi) ter Hrvaška, Danska in Češka. Tako lahko vidimo, da tisti z najnižjimi ravni neenakosti pripadajo različnim prehodnim ureditvam: Finska kot univerzalističen tip prehodnih ureditev,

Slovaška kot postsocialistično zaposlitveno osredotočen tip, Nemčija kot čisti zaposlitveno osredotočen tip ureditve in Španija kot sub-zaščitniški tip prehodnih ureditev skupaj z Romunijo kot postsocialistično različico te ureditve. Enako bi lahko trdili za države z največjo volilno neenakostjo, ki jo je pokazala logistična regresija: Velika Britanija pripada liberalnemu tipu, Hrvaška kot postsocialistična različica sub-zaščitniškega tipa prehodnih ureditev, Danska kot univerzalističen tip ter tudi Češka kot postsocialistična različica zaposlitveno osredotočene prehodne ureditve. Tako je mogoče skoraj vse prehodne ureditve najti na obeh straneh spektra in tako lahko rečemo, da različne prehodne ureditve in tako tudi politično-ekonomsko stanje države ne morejo biti povezane s politično participacijo.

Če zgornje ugotovitve prenesemo sedaj še na Slovenijo, lahko kar na hitro sklenemo, da razlik v politični participaciji oz. udeležbi na volitvah pri mladih pred (2008) med (2010) in po (2012) gospodarski krizi ne bi smelo biti, v kolikor bi seveda vpliv politično-ekonomskega vidika države ne vplival na participacijo mladih oz. na samo udeležbo na volitvah. Vendar pa si bomo spodaj vseeno pogledali, če so v Sloveniji te razlike morebiti opazne.

Tako se na tem mestu upravičeno še enkrat vprašamo, kaj pa potem vpliva na samo participacijo mladih, saj obstajajo občutne razlike v participaciji mladih in ostalih, dejavniki, ki smo jih analizirali, pa imajo zelo malo vpliva. In tako bi lahko morda celotno zgodbo začeli znova, saj je bila konceptualizacija problema ter postavitve meril očitno nepravilna oz. nam je analiza prinesla rezultate, s katerimi smo ugotovili, da je bilo predvidevanje o vplivih na politično participacijo mladih napačno.

Zato bi se sedaj vrnil nazaj na teorijo delitve »agency-structure«, saj morda glavni vir politične neenakosti tiči ravno tukaj. Res da ne bomo izvedli nove analize na podlagi teh dejavnikov, bom pa predstavil možne ukrepe oz. rešitve za višjo politično participacijo mladih, ki izvirajo iz te delitve in ki jih v svojem članku *GOVERNANCE: Formal Mechanisms of Youth Political Participation* predstavljata Deželan in Kustec Lipicerjeva, saj je morda ravno tukaj glavni vir problema in bo tako nadaljnja predstavitev morda motiv za globlje raziskave na tem področju, ko bo govora o politični enakosti in sami participaciji mladih. Naj povem, da bom vse ukrepe povzel po avtorjih, dodal kratke opise in morda pri opisu dodal še svoje razmišljanje.

Deželan in Kustec Lipicerjeva razdelita ukrepe/mehanizme za povišanje politične participacije mladih v 3 dele, in sicer razdelita ukrepe, povezane s »structure«, v dva dela,

tako imamo ene osredotočene na sistem in druge, ki so osredotočeni na organizacijo, potem pa še individualne ukrepe, povezane z »agency« (Deželan in Kustec Lipicer 2014).

Prvi od ukrepov, osredotočenih na sistem, so »raziskave v vezi z mladimi«, ko pravita, da bi morali javni organi vzpostaviti stalno in sistematično raziskovanje participacije in zastopanja mladih, še posebej v času prehoda iz izobraževalnega sistema na trg dela. Drugi ukrep je »obvezna volilna udeležba«, ki je morda res lahko razumljen kot nedemokratičen, vendar pa s tem takoj doprinesemo k višji udeležbi na volitvah in tako tudi k zastopanju interesa mladih. Nato sledi »uskladitev starosti volilne pravice s starostjo upravičenosti kandidiranja za javne funkcije«, saj naj bi tako mladi zagotovo bolj participirali, ker bi se morda počutili bolj vključene v sam politični proces. Deželan in Kustec Lipicerjeva navajata »mladinske kvote«, ki bi določale vključenost mladih na kandidatnih listah, kar bi pomenilo podobno, kot poznamo danes ženske kvote, in bi prav tako zaradi te vključenosti mladi tudi bolje participirali. Peti ukrep je »znižanje starosti volilne pravice«, saj naj bi znižanje starosti, na primer na 16 let, prineslo porast pri tistih, ki volijo prvič, in tako bi tudi sama navada voliti, ki smo jo omenjali že prej, nastala pri mladih še v času, ko za njih skrbijo starši. Sledi »odprava ovir, povezanih s specifičnim volilnim konceptom«, kar naj bi mladim bistveno znižalo stroške udeležbe v samem volilnem procesu in bi zmanjšalo razkorak med mladimi, ki so novi, ter uveljavljenimi političnimi akterji. Potem imamo »vključevanje mladih v volilno upravljanje«, kar predstavlja tako sodelovanje mladih v celotnem procesu kampanje, kot tudi, da so člani volilnih odborov ali pa celo opazovalci volitev. Nato sledi »reforma zakonodaje«, s katero bi lahko zakonodajalci na različne načine politiko in vodilne politike približali mladim, na primer s pripravništvom v parlamentu ali že prej z državljansko vzgojo v šolah, posebnih obiskih parlamentov in podobno. Kot deveti ukrep so izpostavljene »e-volitve«, ki bi volitve približale državljanom, saj bi lahko glasovali praktično povsod, prav tako pa je to verjetno prednost že samo zaradi tega, ker so danes mladi dejansko nekakšna internet generacija. Potem Deželan in Kustec Lipicerjeva navajata »mladim prijazen mehanizem izmenjave informacij in povratnih informacij«, saj bi na ta način nekako mladi sami sebe videli kot enakopravne v upravljanju in odločanju. Nato pa imamo še zadnji ukrep, osredotočen na sistem, in to je »birokratska reprezentativnost«, kar nekako predvideva, da bi bili mladi tudi bolj prisotni v birokratskem sistemu.

V nadaljevanju bom predstavil še ukrepe, osredotočene na organizacijo, kot drugi del »structure« ukrepov v članku Deželana in Kustec Lipicerjeve. Prvi od teh so »strankarske

kvote mladih«, kar predpostavlja, da politične stranke v svoje organe določijo oz. izvolijo mlade. Naslednji ukrep, *»močna mladinska krila strank*«, ki jim lahko z drugimi besedami rečemo tudi podmladki strank, se do neke mere povezuje s prejšnjim, vsaj kakor poznam iz osebnih izkušenj pri nas, drugače pa se seveda mladi tukaj soočajo tako z organiziranostjo, programi itd., ki so dosti podobni strankarskim in so tako nekako v stiku z resno politiko. Potem imamo *»multi-partizansko povezovanje mladih*«, ki predvideva, da se mladi (različnih političnih načel in družbenih skupin) med sabo povezujejo pri določenih mladinskih (ali drugih) problematikah in tako lažje vzpostavijo dialog z odločevalci. Kot naslednji ukrep avtorja navajata *»vključevanje mladinskih tematik v volilne programe in razprave*«, kar bi pomenilo vključevanje mladinskih tematik v *»resno*« politiko in bi tako mladi čutili, da je nekomu mar za njih in njihove probleme, saj se brez tega sicer mladi počutijo nekoliko zapostavljeni in se zato tudi ne udeležujejo volitev. Potem sledi *»sodelovanje pri vodenju organizacij*«, kot na primer sodelovanje študentov v organih/strukturah fakultete. Kot šesti ukrep je naveden *»razvoj mladinskih svetov in parlamentov*«, ki bi bili na primer na več ravneh, tako na lokalni kot na nacionalni ravni, saj bi mladi na tak način dobili ogromno izkušenj *»iz prve roke*«. Kot zadnji med ukrepi, osredotočenimi na organizacijo, pa so *»državljski prostori*«, pri katerih gre za zagotavljanje prostora, ki ga lahko tako mladi kot drugi brezplačno uporabljajo za razprave o tematikah, ki so pomembni za njih, kot so na primer mladinski centri.

Sedaj pa bom predstavil še individualno osredotočene ali *»agency*« ukrepe, ki jih navajata Deželan in Kustec Lipicerjeva. Kot prvi tak ukrep avtorja navajata *»izobraževalne kampanje volivcev*«, pri katerem gre za organizirane projekte oz. programe, ki so osredotočeni na mlade, da jih seznanijo s političnim procesom samim in tudi drugimi relevantnimi temami. Drugi ukrep je *»državljska vzgoja*«, kar pomeni uvedbo takšnega predmeta v vse ravni izobraževanja. Naslednji individualno osredotočen ukrep so *»spletne aplikacije*«, katere naj bi nekako volitve približale mladim, saj bi bile informacije (o programskih stališčih strank, o ukrepih poslancev) mladim enostavno dostopne. Kot četrti ukrep navajata avtorja *»pokritost volilnih kampanj v družbenih omrežjih*«, saj bi tudi na tak način politiko približali mladim. Lahko rečemo, da so danes mladi *»masovni uporabniki*« teh medijev, vendar pa avtorja opozarjata na to, da morajo biti politiki oz. uradniki, ki bi mlade kontaktirali preko družbenih omrežij, ustrezno usposobljeni za uporabo le-teh. Kot zadnji ukrep pa Deželan in Kustec Lipicerjeva navajata *»programe mladinskega usposabljanja*«, saj bi na ta način državljansko vzgojo približali mladim, še posebej tistim, ki niso več v sistemu izobraževanja, zaposlitve ali

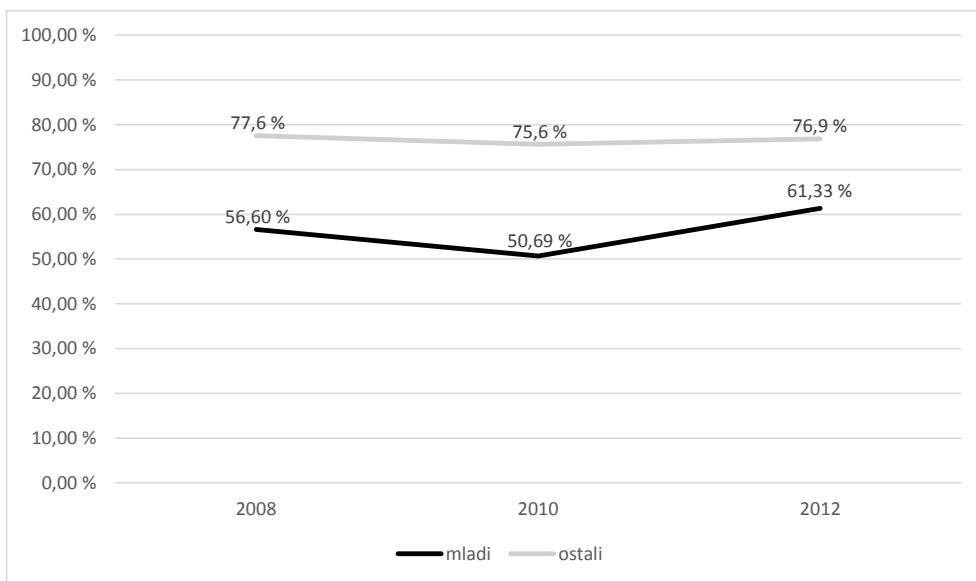
drugih oblik usposabljanja (za bolj podrobne opise in razlago glej Deželan in Kustec Lipicer 2014).

Če pogledamo na vse ukrepe z nekega generalnega vidika, lahko opazimo, da je ključnega pomena približati celoten politični proces, politične stranke, organiziranost države in podobno državljanom, še posebej mladim oz. drugim deprivilegiranim skupinam. Lahko pa tudi rečeno, da gre pri večini ukrepov za osveščanje državljanov (še posebej mladih) o družbeno političnih tematikah, organiziranosti državnih institucij, delovanju parlamenta, programih političnih strank itd.

Če se sedaj vrnemo na samo analizo in kar takoj pogledamo na odstotek mladih v Sloveniji, ki so se udeležili zadnjih državnozborskih volitev, lahko opazimo da obstaja razlika med posameznimi leti, saj je leta 2008 56,60 % mladih odgovorilo z DA, torej da so se udeležili zadnjih volitev, leta 2010 je bilo takšnih 50,70 % in leta 2012 je odstotek tistih, ki so se zadnjih volitev udeležili, zopet narasel na 61,30 %. Primerjava z volilno udeležbo ostalih je prikazana v spodnjem grafu (Graf 2).

Tako bi lahko na hitro zaključili, da v Sloveniji razlike v volilni udeležbi obstajajo, ko gledamo časovna obdobja pred, med in po gospodarski krizi, in da je lahko to odraz politično-ekonomskega stanja, saj lahko predpostavimo, da imajo državljani, še posebej mladi, med krizo manj virov, kateri vplivajo na politično participacijo, kot pa med krizo. Vendar pa moramo tukaj seveda izpostaviti, da ti odgovori morda ne dajejo pravega rezultata, kajti v Sloveniji smo imeli državnozborske volitve leta 2008 in 2011, ki so bile predčasne, pred tem pa leta 2004. Tako lahko sklepamo, da so odgovori iz leta 2008 za udeležbo na volitvah leta 2004, odgovori iz leta 2010 za udeležbo na volitvah leta 2008 ter odgovori iz leta 2012 za udeležbo na predčasnih volitvah leta 2011 ter imamo tako dejansko dvojni odgovor za udeležbo na volitvah pred krizo in enega med krizo. To nam popolnoma negira zgornjo ugotovitev in dejansko pokaže, da so se mladi volitev udeležili v največjem številu med krizo, kar bi lahko potrdilo tezo Radclifa, da lahko gospodarska kriza spodbudi ljudi, da volijo, ker so lahko bolj motivirani voliti, da bi izboljšali svoj gospodarski položaj (1992, 444). Za starejše državljane pa iz teh rezultatov ne moremo sklepati nič, saj so rezultati v vseh letih praktično enaki.

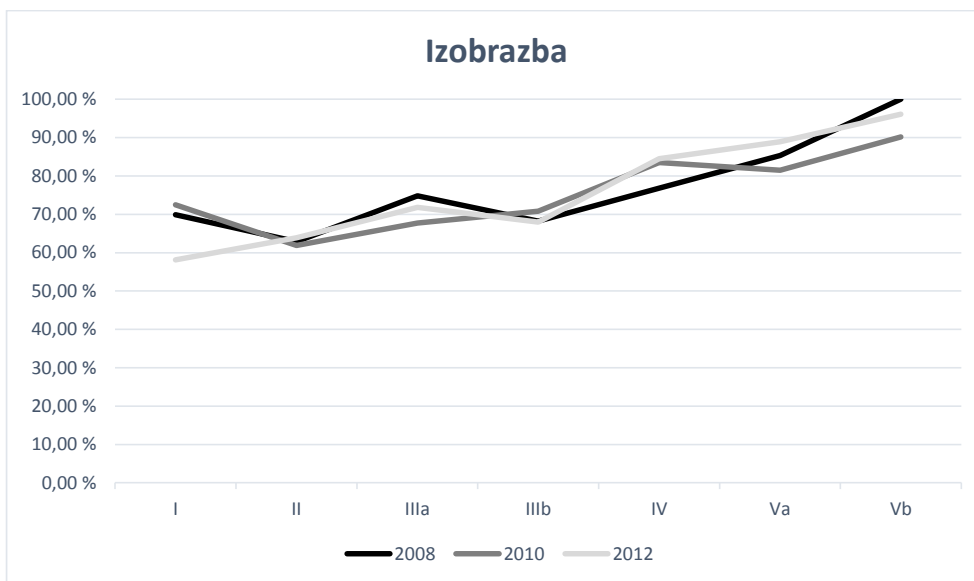
Graf 5.2: Ali ste se udeležili zadnjih parlamentarnih volitev?

Ker smo v poglavju raziskovalnih pristopov predvideli še analizo, kako na politično participacijo vplivata izobrazba ter dohodek, si na kratko pogledajmo še to. Na grafu smo predstavili odgovore, ki nam bodo pokazali, kakšna je razlika pri udeležbi na volitvah (v odstotkih tistih, ki so se volitev udeležili). To bomo predstavili v dveh grafih, tako da bo eden prikazal razlike po letih glede na stopnjo izobrazbe, kjer bomo zopet upoštevali ISCED klasifikacijo, drugi pa bo imel namesto stopenj izobrazbe na x osi decile, po katerih ESS določa višino dohodka na gospodinjstvo.

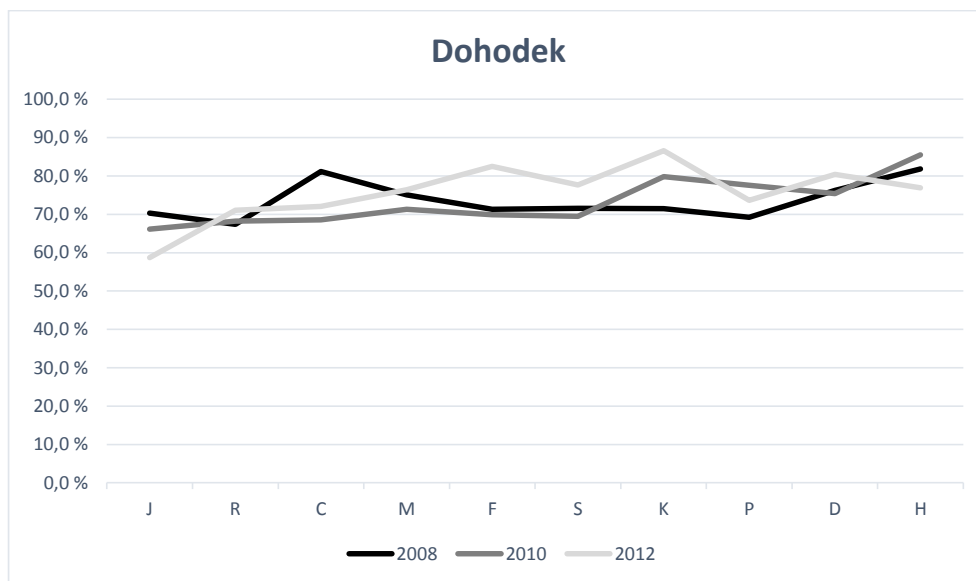
Ne bomo pa prikazali grafa za spol, kajti že hiter pogled na rezultate nam pove, da spol dejansko nima vpliva na samo udeležbo na volitvah.

Graf 5.3: Vpliv stopnje izobrazbe na udeležbo na volitvah

Če pogledamo zgornji graf, lahko zelo hitro zaključimo, da obstaja povezava med stopnjo izobrazbe in verjetnostjo udeležbe na volitvah, kajti rezultati za vsa tri obdobja nam pokažejo, da odstotek tistih, ki so se volitev udeležili, raste z višino stopnje izobrazbe. To bi lahko razumeli dokaj enostavno, saj dlje kot je oseba v izobraževalnem sistemu, bolj kot je izobražena, bolj se zaveda vpliva države, institucij in tudi politike na celotno okolje, v katerem ta oseba deluje. To je tako zaradi tega, ker se oseba konstantno izobražuje, seveda ne samo na svojem področju, prav tako pa lahko tukaj pride v poštev Milbrathova teza, ko pravi, da »mestni« ljudi bolj participirajo od ostalih. Dejansko so tudi izobraževalne ustanove nekako razporejene tako, da se osnovne šole nahajajo v vseh, tudi manjših krajih, srednje šole so večinoma v že večjih krajih, fakultete pa so seveda v večjih mestih. Že iz tega lahko sklepamo, da bodo tisti, ki gredo na fakulteto in posledično v mesto, bolj participirali od ostalih. Vendar pa je tukaj verjetno še kopicica drugih dejavnikov, ki jih lahko povežemo s samo participacijo, saj so ljudje tekom izobrazbe bolj družbeno aktivni, spoznavajo različne ljudi, se povezujejo, mrežijo, debatirajo in s tem seveda dobivajo mnogotere informacije, seveda tudi takšne s politično tematiko, in se morda bolj udeležujejo volitev ravno zato, ker jim politika postaja bližje kot tistemu državljanu, ki ima zaključeno samo primarno izobraževanje in živi v ruralnem okolju. O tem bi lahko še na dolgo razglabljali, vendar pa bi za vpliv vseh teh dejavnikov morali izvesti neko zelo razširjeno analizo, ki pa seveda na tem mestu nima prostora.

Graf 5.4: Vpliv višine dohodka na udeležbo na volitvah

Nekoliko drugačna slika se nam kaže pri povezavi dohodka na politično participacijo, saj ni tako očitno razvidne sorazmerne rasti udeležbe na volitvah z rastjo dohodka. Vidimo tudi, da je v letu 2012 najnižja udeležba pri tistih z najmanj ter tistih z največ dohodka. Tako bi na podlagi tega grafa težko našli nek zaključek, na kakšen način, če, sta povezana dohodek in udeležba na volitvah. Zagotovo pa je tukaj že čisto po »common sense-u« zadeva še nekoliko bolj zapletena kot pri povezavi izobrazbe z udeležbo na volitvah, kajti na podlagi dohodka ne moremo hitro najti niti povezave z dohodkom ne s prebivališčem ne z ostalimi dejavniki, ki po raznih avtorjih vplivajo na participacijo, saj ima lahko nek neizobražen, nedružaben, nezainteresiran državljan veliko večji dohodek kot morda v mestu živeč, visoko izobražen, družbeno aktiven državljan, tako da se tukaj zopet odpira novo obzorje z ogromno neznankami, vsaj kar se tiče povezave s samo udeležbo na volitvah.

Podobne rezultate pa nam kaže tudi izračun statistične verjetnosti, ki je v spodnji tabeli, kjer lahko vidimo, da vpliv izobrazbe na udeležbo na volitvah zelo izstopa glede na ostali dve spremenljivki.

Tabela 5.3: Statistična verjetnost vpliva na volilno udeležbo pri mladih

Spremenljivka/leto	2008	2010	2012
Spol	0,767	0,959	0,290
Izobrazba	0,016	0,001	0,004

Dohodek	0,585	0,056	0,275
----------------	-------	-------	-------

Zgoraj smo že izpostavili in tudi razpravljali, da merila za primerjavo prehodnih ureditev trpijo za resnimi metodološkimi vprašanji in niso dovolj razvita. Poleg tega je celotna študija prehodnih ureditev relativno mlada (Hannan in drugi 1997; Walther 2002; Walther 2006), vendar pa vrstni red držav, ki jih predstavlja Graf 1, ne vsebuje meril na makro ravni in je tako iz te točke vidno, da države ne sledijo tipom prehodnih ureditev, katerim pripadajo. To morda pomeni, da se lahko pojavijo težave pri merjenju na individualni ravni.

V zvezi s tem, kot sem že omenil možnost, da merilo participacije, ki smo ga uporabili, morda ni primerno za oceno politične participacije mladih, Quintelierjeva trdi, da bi morali strokovnjaki več časa posvetiti iskanju koristnih meril, da bi lahko imeli jasnejši vpogled v značilnosti politične participacije mladih. Poudarja še, da so mladi lahko nesorazmerno vezani na nove oblike politične participacije (Quintelier 2007, 167). Prav tako meni, da je pomembno, da se reši problem merjenja v zvezi z vprašanji raziskovanja, ki ne ustrezajo mnenju mladih o politiki (2007, 168). To pomeni, da imajo mladi drugačno predstavo o tem, kaj je politično, od "starih" ljudi, zato anketna vprašanja ne morejo vključevati vseh primernih pomenov politike. Ker se moje merilo participacije nanaša le na udeležbo in oddajo glasu na volitvah, je to daleč od tega, da bi zajemali različne vrste in pomene političnih dejavnosti. Vendar pa je udeležba na volitvah izbrana kot najpogostejše in najpreprostejše dejanje za namen doseganja politične enakosti (glej Verba in drugi 1995) in lahko v zvezi s tem služi kot pokazatelj razlik neenakosti med državami.

Poudarili smo že, da se starost lahko šteje za enega največjih vplivov za namero udeležbe na volitvah v primerjavi z izobrazbo, dohodkom in spolom. Večina pojasnil, zakaj je tako, pa prihaja iz študij, ki se ukvarjajo z determinantami individualne ravni, kako starost vpliva na odločitev posameznika glede udeležbe na volitvah, kar je lahko pokazatelj skupne misli strokovnjakov, da koncept države le nima toliko vpliva.

Eden od najbolj pogosto navedenih razlogov, zakaj mladi ne volijo, prihaja od Plutzerja (2002), ki ugotavlja, da »navada udeležbe na volitvah« igra pomembno vlogo pri tem, kdo se volitev udeleži in kdo ne. Ker mladi te navade ne dobijo zaradi preprostega razloga, ker v določenem trenutku dobijo volilno pravico, bi se ta navada morala ustvariti prej, vendar pa se tudi ne more razviti v obdobju, ko so še zelo mladi in še nimajo volilne pravice. Argument

Plutzerja je podoben življenjskim ciklom in generacijskim pojasnilom, da so mladi predvsem nepolitično aktivni. Pojasnila so večinoma povezana z dejstvom, da mladi nimajo »deležev« v politiki, ker še vedno nimajo svojih družin in svojih lastnih virov iz stabilne zaposlitve ter so zato preprosto zelo nezainteresirani nad tem, kaj bi lahko politika naredila za njih (med vsemi glej Quintelier 2007; Gallego 2009).

V zvezi s tem so študije ugotovile, da so dejavniki individualne ravni prisotni v večini preučevanih držav (Fieldhouse in drugi 2007; Gallego 2009), tako da bi lahko sklepali, da razlike v politično-ekonomskem vidiku med državami ne igrajo posebej velike vloge, ko gre za politično participacijo mladih. Vendar pa razlike v neenakosti volilne udeležbe med državami obstajajo, in moj namen je bil, da se razišče, kaj so lahko možne utemeljitve za to.

Dejansko obstaja pomanjkanje študij, ki bi se poskušale ukvarjati z ustreznimi determinantami državne ravni udeležbe na volitvah. Tukaj bom omenil le Bousbahovo (2012), ki je poskušala ugotoviti vpliv državnih (neindividualnih) spremenljivk, ki bi lahko bile pomembne pri nameri mladih, da se udeležijo volitev. Njena »multi-level« analiza v 36-ih državah je pokazala, da spremenljivke ureditve trga dela (upoštevanje varnosti zaposlitve, usklajevanje plač, vladnega posredovanja, trajanje in velikodušnosti nadomestil za brezposelnost, gostota članstva v sindikatih itd.) vplivajo na udeležbo mladih na volitvah. Vendar pa Bousbahova ni predložila nobenega teoretskega okvira, zakaj bi se to zgodilo. Torej, moj namen je bil, da konceptualiziram teoretsko ogrodje v ustreznem okviru za mlade in ugotovim, če to vpliva na njihovo politično participacijo. Vendar pa ugotovitev moje izvedene analize za vsako državo posebej kaže, da to ne drži in bi bile nadaljnje študije o tej temi zelo priporočljive.

6 Zaključek

Cilj te naloge je bil raziskati vpliv politično-ekonomskega stanja države ali z drugimi besedami tudi vpliv koncepta prehodnih ureditev na politično participacijo mladih. Rezultati pa so nam pokazali, da nekako ni mogoče sklepati, da je neenakost volilne participacije med mladimi in ostalimi neposredno povezana z značilnostmi tipov prehodnih ureditev, saj nismo ugotovili razloga za razlike v politični participaciji, kajti rezultati empirične analize niso potrdili teoretičnih predpostavk.

Ugotovitev, ki pa jo lahko predstavimo, je, da starost še vedno igra pomembno vlogo kot dejavnik udeležbe na volitvah. Moja analiza je potrdila ugotovitve prejšnjih raziskav, ki trdijo, da ima starost bistven vpliv na oddajo glasu na volitvah na način, da se mladi udeležujejo volitev manj kot ostali del prebivalstva (Plutzer 2002; Gallego 2009). Kar smo v tej nalogi naredili drugače od prejšnjih raziskav, je, da je bila starost kot binarna spremenljivka, kar nam je omogočalo, da ugotovimo neposredne razlike med mladimi in ostalimi glede na njihovo pripravljenost udeležiti se volitev. Tako je sklepna ugotovitev iz prvega dela analize, da mladi ne volijo bistveno manj kot ostali v vseh državah, ki smo jih pogledali, razen na Finskem.

Kot prvo, merilo politične neenakosti očitno ni bilo dovolj obsegajoče. Bilo je operacionalizirano preko politične participacije, ki je bila zožena samo na udeležbo na volitvah, ki je le ena od oblik politične participacije. To lahko zmanjša ustreznost ocene neenakosti, saj je tudi v literaturi poudarjeno, da mladi ljudje raje posegajo po nekaterih drugih oblikah politične participacije, kot so demonstracije ali članstva v družbenih organizacijah (O'Thoole in drugi 2003; Quintelier 2007; Deželan in Kustec Lipicer 2014). Te oblike pa niso bile zajete v analizi in zato volilna neenakost med mladimi in ostalimi ne zajema celotne ocene politične participacije mladih.

Kot drugo, za merila prehodnih ureditev lahko rečemo, da še niso popolnoma razvita, izbrani ukrepi – velikodušnost pri nadomestilu za brezposelnost, ljudje na robu revščine in odnos izobraževalnega in zaposlitvenega sistema – nekoliko trpijo v državah, za katere ni točne konceptualizacije prehodnih ureditev. Do neke mere se je izkazalo, da so »represenzativne države« dejansko sledile teoretičnim napovedim za vsako ureditev posebej, vendar pa ni mogoče sklepati, da so izbrana merila zato primerna. Toda zaradi pomanjkanja razvitih ukrepov v literaturi (glej Hannan in drugi 1997) in pomanjkanja primerljivih podatkov je bil moj poskus tudi, da v zvezi s tem prispevam k znanosti z oblikovanjem in razvijanjem ukrepov za literaturo prehodnega obdobja.

Za konec, dvaindvajset držav je daleč od reprezentativnega vzorca in zato ni vzročnega sklepa, ki bi ga lahko pripravili na podlagi tega dokumenta. Nekatere od držav, ki pripadajo vrstam prehodnih ureditev, ki temeljijo na teoriji, niso bile vključene zaradi določenih tehničnih značilnosti v zbirki podatkov European Social Survey. To je primer za Italijo in Avstrijo, ki je imel preveč pomanjkljive podatke in zato niso bili vključeni v bazo podatkov.

Zaradi evropskega področja držav pa se je tako izključilo tudi države, kot so na primer ZDA in druge neevropske države.

Skratka, glede na naše ugotovitve ne moremo sklepati in lahko tako damo negativen odgovor na prvo raziskovalno vprašanje, saj politično-ekonomskemu stanju države ne moremo pripisati razloga za razlike v politični participaciji mladih, kajti koncept prehodne ureditve neposredno ne vpliva na pripravljenost mladih, da se udeležijo volitev. Tako moramo zaradi zgoraj omenjenih »pasti« v konceptualizaciji in merilih celotno empirično analizo sprejeti s pridržkom.

Oprelitev koncepta je temeljila na prehodnem obdobju v življenju mladega človeka in predstavlja obdobje, ki se začne takrat, ko oseba zapusti/preneha s formalnim izobraževanjem, do dneva, ko mlada oseba najde svojo prvo stabilno zaposlitev. Raven ekonomske in socialne stiske mladih v tem obdobju je pod vplivom širšega politično-ekonomskega vidika neke države. Na podlagi teoretičnih okvirov pristojnih avtorjev (Esping-Andersen 1990; Hannan in drugi 1997; Gallie in Paugam 2000; Walther 2006) sta struktura ureditve blaginje in značilnosti povezave med izobraževalnim in zaposlitvenim sistemom spoznani kot najbolj ustrezni dimenziji za vpliv na koncept prehodnega obdobja. Ti dve dimenziji služita kot osnova za konceptualizacijo štirih vrst prehodnih ureditev.

Ker je naše drugo raziskovalno vprašanje, ki je bilo opredeljeno samo za Slovenijo, prav tako spraševalo po vplivu širšega politično-ekonomskega vidika na participacijo mladih, bi lahko zaradi splošne ugotovitve, da tega vpliva ne moremo potrditi, tudi na to vprašanje odgovorili negativno. Vendar pa smo zato še dodatno analizirali ta vpliv v treh obdobjih, ki smo jih nekako imenovali obdobje pred, med in po gospodarski krizi in smo na koncu dejansko prišli do enakega odgovora, da torej politično-ekonomsko stanje nima velikega/očitnega vpliva na pripravljenost mladih, da bi se udeležili volitev. In tako lahko potrdimo negativen odgovor tudi na drugo raziskovalno vprašanje.

Nekoliko drugačni odgovori pa so, če odgovarjamo na raziskovalna podvprašanja, ki smo si jih postavili zato, da smo lažje prišli do odgovora na glavni raziskovalni vprašanji. Tako lahko potrdimo, da obstajajo razlike v politični enakosti mladih med državami, prav tako obstajajo razlike v politični participaciji mladih pred, med in po gospodarski krizi, ne moremo pa potrditi, da je to odraz politično-ekonomskega stanja.

Čeprav nismo ugotovili razlogov za nizko stopnjo participacije mladih glede na sam koncept, ki smo si ga zastavili, in smo zaradi narave naloge dali zelo malo prostora ukrepom, ki sta jih predstavila Deželan in Kustec Lipicerjeva, lahko na tem mestu izrazim tudi svoje mnenje, da so morda ti ukrepi oz. boljše rečeno pomanjkanje le-teh nekako odgovorni za slabo participacijo mladih in da bi se z vzpostavitvijo teh ukrepov stanje morda le izboljšalo, čeprav moramo vzeti v obzir, da smo v nalogi posvečali glavni interes udeležbi na volitvah in ne celotnemu spektru politične participacije. Nekje torej mora biti razlog za nizko participacijo mladih na volitvah, in ugotovili smo, da politično-ekonomsko stanje, kot smo ga predvidevali na začetku te naloge, to ni, zato lahko tem ukrepom damo priložnost, da prevzamejo to »odgovornost« nase in ne bi bilo slabo, če bi se nadaljnje raziskave glede politične participacije mladih bolj osredotočale na raziskavo, povezano s tem, kako približati politiko mladim in seveda ugotoviti, ali je prav ta bližina in poznavanje politike kot take povezana s participacijo mladih in tudi s samo udeležbo na volitvah.

Prav tako pa je kljub nepotrjenim pričakovanjem in omejitvi empirične analize ta teza nekako dosegla svoj namen in naredila en korak naprej pri napredku raziskave na neodgovorjeno vprašanje, zakaj se mladi ne udeležujejo volitev. To se lahko zgodi, ker so lastnosti individualne ravni odločilne, ker, kot trdi literatura, večina mladih politika ne zanima zaradi njihovega položaja v življenjskem ciklu (Plutzer 2002). To je bilo posredno potrjeno, saj je analiza pokazala, da mladi volijo bistveno manj kot ostali del prebivalstva v skoraj vseh državah, ki smo jih vključili v analizo. Vendar pa je tukaj treba odgovoriti še na vprašanje, zakaj se politična participacija mladih razlikuje med državami. Odgovor na to vprašanje bo potrebno pustiti za prihodnje študije, saj se je izkazalo, da je ta naloga naredila le majhen korak pri poskusu, da bi ponudila odgovor na to vprašanje in morda dala splošno pobudo za prihodnje raziskave glede mladih, saj mora nekje obstajati razlog za te razlike v participaciji mladih med državami.

7 Literatura

Adamski, Wladyslaw in Peter Grootings. 1989. *Youth, Education and Work in Europe*, Routledge.

Axford, Barrie, Gary K. Browning, Richard Huggins, Ben Rosamond in John Turner. 2002. *Politics: An Introduction*, 2nd edition. Routledge.

- Bakewell, Oliver. 2010. *Some Reflections on Structure and Agency in Migration Theory*. Dostopno prek: <http://www.imi.ox.ac.uk/people/pdfs/some-reflections-on-structure-and-agency-in-migration-studies> (22. september 2014).
- Bay, Ann-Helen in Morten Blakesaune. 2002. Youth, Unemployment and Political Marginalization. *International Journal of Social Welfare* 11: 132–139.
- Bison, Ivano in Gosta Esping-Andersen. 2000. Unemployment, Welfare Regime, and Income Packaging. V *Welfare Regimes and the Experience of Unemployment in Europe*, ur. Duncan Gallie and Serge Paugam: Oxford University Press.
- Bohle, Dorothee in Bela Greskovits. 2012. *Capitalist Diversity on Europe's Periphery*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Bousbah S., Karima. 2012. The Mediating Effect of the Institutional/Electoral and the Welfare Context on the Political Participation of Young Citizens. *APSA Annual Meeting »Representation & Renewal«*, New Orleans, LA.
- Breen, Richard. 2005. Explaining Cross-National Variation in Youth Unemployment. *European Sociological Review* 21: 125–134.
- Bučar, Bojko, Zlatko Šabič in Milan Brglez. 2000. *Navodila za pisanje: Seminarske naloge in diplomska dela*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Carlsnaes, Walter. 1992. The Agency-Structure Problem in Foreign Policy Analysis. *International Studies Quarterly* 36 (3): 245–270.
- Commission, European. 2012/2013. *Eurostat*. Dostopno prek: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> (14. februar 2014).
- Della Porta, Donatella 2003. *Temelji politične znanosti*. Ljubljana: Založba Sophia.
- Deželan, Tomaž in Simona Kustec Lipicer. 2014. *GOVERNANCE: Formal Mechanisms of Youth Political Participation*.
- Esping-Andersen, Gosta. 1990. *Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Polity Press.

European Commission. 2009. Commission Staff Working Document. *EU Youth Report: Youth - Investing and Empowering* Brussels. Dostopno prek: http://aei.pitt.edu/42322/1/sec2009_0549.pdf (20. februar 2014).

--- 2013. Flash Eurobarometer 375. *European Youth: Participation in Democratic Life*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/youth/library/reports/flash375_en.pdf (20. februar 2014).

Fieldhouse, Edward, Mark Tranmer in Andrew Russell. 2007. Something About Young People or Something About Elections? Electoral Participation of Young People in Europe: Evidence from Multilevel Analysis of the European Social Survey. *European Journal of Political Research* 46: 797–822.

Franklin, Mark N. 2004. *Voter Turnout and the Dynamics of Electoral Competition in Established Democracies since 1945*: Cambridge University Press.

Gallego, Aina. 2007. Inequality in Political Participation: Contemporary Patterns in European Countries. *CSD Working Papers*, Center for the Study of Democracy.

--- 2009. Where Else Does Turnout Decline Come From? Education, Age, Generation and Period Effects in Three European Countries. *Scandinavian Political Studies* 32: 23–44.

Gallie, Duncan in Serge Paugam. 2000. Welfare Regimes and the Experience of Unemployment in Europe: The Debate. V *Welfare Regimes and the Experience of Unemployment in Europe*, ur. Duncan Gallie in Serge Paugam: Oxford University Press.

Hannan, Damian F., David Raffe in Emer Smyth. 1997. Cross-National Research on School to Work Transitions: An Analytical Framework. *Youth transitions in Europe. Theory and evidence*: 409–442.

Hay, Colin. 2002. *Political Analysis: A Critical Introduction*. Houndmills, Basingstone, Hampshire in New York: Palgrave.

Hill, Christopher. 2007. *The Changing Politics of Foreign Policy*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.

Hollis, Martin. 1994. *Filozofija družbene vede: uvod*. Maribor: Aristej.

IARD. 2001. *Study on the State of Young People and Youth Policy in Europe*. Milano: Istituto di Ricerca. Dostopno prek: http://www.youthpolicy.org/wpcontent/uploads/library/2001_Youth_Policy_Europe_Eng.pdf (20. februar 2014).

Jusko, Long Karen in W. Shively Phillips. 2005. Applying a Two-Step Strategy to the Analysis of Cross-National Public Opinion Data. *Political Analysis* 13: 327–344.

Kajnič, Sabina. 2008. *Razvoj evropske zunanje politike: od evropskega političnega delovanja do evropske varnostne in obrambne politike*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kubálková, Vendulka. 2001. Foreign Policy, International Politics and Constructivism. V *Foreign Policy in a Constructed World*, ur. Vendulka Kubálková, 15–37. Armonk: M.E. Sharpe.

Lacroix, Thomas. 2012. *Designing a structure/agency approach to transnationalism* (Working Papers). Dostopno prek: http://hal.archives-ouvertes.fr/docs/00/81/99/82/PDF/WP65_Designing_a_structure_agency_approach_to_transnationalism.pdf (22. september 2014).

Lijphart, Arend. 1997. Unequal Participation: Democracy's Unsolved Dilemma. *American Social Science Review* 91: 1–14.

LSE Enterprise. 2013. EACEA 2010/03: *Youth Participation in Democratic Life*. London. Dostopno prek: http://eacea.ec.europa.eu/youth/tools/documents/lse_study_on_youth_participation_2013.pdf (7. marec 2014).

Marshall, Thomas Humphrey. 1964. *Class, Citizenship, and Social Development*. Garden City: Doubleday & Company, Inc.

Maychrzak, Ann. 1984. *Methods for Policy Research*. Newbury Park, London, New Delhi: Sage.

Milbrath, W. Lester. 1965. *Political participation – How and why do people get involved in politics?* Chicago: Rand McNally & Company.

Moyser, George. 2003. Political Participation. V *Understanding democratic politics: An introduction*, ur. Roland Axtmann. London: SAGE.

- O'Toole, Therese, Lister Michael, Marsh Dave, Jones Su in McDonagh Alex. 2003. Turning out or Left Out? Participation and Non-Participation among Young People. *Contemporary Politics* 9: 45–61.
- Pacheco Sandell, Julianna in Eric Plutzer. 2008. Political Participation and Cumulative Disadvantage: The Impact of Economic and Social Hardship On young Citizens. *Journal of Social Issues* 64: 571–593.
- Pascual Serrano, Amparo. 2000. Tackling Youth Unemployment in Europe. Brussels: ETUI.
- Plevnik, Tatjana (ur). 2001. *Unescov priročnik za uporabo mednarodne standardne klasifikacije izobraževanja Isced 1997 – Problemi pri uporabi Isceda 1997 v Sloveniji (zbornik prispevkov)*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. Dostopno prek: <http://www.europass.si/files/userfiles/europass/klasifikacije/isced1997.pdf> (14. marec 2014).
- Plutzer, Eric. 2002. Becoming a Habitual Voter: Inertia, Resources, and Growth in Young Adulthood. *American Political Science Review* 96: 41–56.
- Powell, Martin in Armando Barrientos. 2008. *An Audit of the Welfare Modelling Business*. Paper presented at the ESPAnet 2008 Annual Conference – Stream 4 Comparative methodology: Worlds and varieties of welfare capitalism.
- Quintelier, Ellen. 2007. Differences in Political Participation between Young and Old People. *Contemporary Politics* 13: 165–180.
- Radcliff, Benjamin. 1992. The Welfare State, Turnout, and the Economy: A Comparative Analysis. *American Political Science Review* 86: 444–454.
- Ryan, Paul, Paolo Garonna in Richard Edwards E. 1991. *The Problem of Youth*. Macmillan Academic and Professional LTD.
- Saar, Ellu, Marge Unt in Irena Kogan. 2008. Transition from Educational System to Labor Market in the European Union: A Comparison between New and Old Members. *International Journal of Comparative Sociology* 49: 1–44.
- Schneider, Q. Carsten in Kristin Makszin. 2010. *Educational and Participatory Inequalities in Real Existing Democracies: Probing the Effect of Labor Markets on Qualities of Democracies*. Open Forum CES Working Papers Series.

--- 2011. *Gender-Based Participatory Inequalities in Real Existing Democracies?*. DISC, Budapest, Hungary. Dostopno prek: https://disc.ceu.hu/sites/default/files/field_attachment/page/node-3320/discwp12.pdf (10. marec 2014).

Singer, David J. 1960. Review: Three Levels of Analysis. V *World Politics* 12 (3): 453–461.

European Social Survey. *Data and Documentation*. Dostopno prek: <http://www.europeansocialsurvey.org/data/> (12. marec 2014).

Strauss, Anselm in Juliet Corbin. 1998. *Basics of Qualitative Research*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications.

Toš, Niko. 1975. *Metode družboslovnega raziskovanja*. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.

Verba, Sidney, Kay Schlozman Lehman in Henry E. Brady. 1995. *Voice and Equality civil Voluntarism in American Politics*: Harvard University Press.

Walther, Andreas, Gry Hejl Moerch in Torben Jensen Bechmann. 2002. *Youth Transitions, Youth Policy and Participation*. Research Project YOYO (Working paper). Dostopno prek: <http://www.iris-egris.de/yoyo/pdf/YoyoWP1StateofArt.pdf> (20. februar 2014).

Walther, Andreas. 2006. Regimes of Youth Transitions. *Young* 14: 119–139.

Wattenberg, Martin P. 2002. *Where have all the voters gone?* Harvard University Press.

Weiss, Carol. 1998. *Evaluation: Methods for studying programs and policies*, 2nd edition. Prentice Hall.

Priloge

Priloga A: Podrobnosti o posebnostih vsake spremenljivke

Spremenljivka	Opis spremenljivke	Rekodirano
Udeležba na volitvah	Vote last national election	1 - ja 2 - ne
Starost	Age of respondent, calculated	1 - 18–29 2 - nad 29
Izobrazba	Highest level of education, ES - ISCED	/
Prihodek	Household's total net income, allsources	/
Spol	Gender	/

Priloga B: Izračunane vrednosti logistične distribucije za verjetnost udeležbe na volitvah ostalih v primerjavi z mladimi

	Zgornja meja	Spodnja meja	Učinek
Bolgarija	2.957	1.603	2.177
Češka	7.472	2.707	4.489
Danska	7.458	2.737	4.518
Estonija	4.221	2.138	3.004
Finska	2.034	1.046	1.459
Francija	5.120	2.469	3.555
Hrvaška	6.446	3.417	4.693
Irska	5.192	2.961	3.921
Litva	4.797	2.256	3.290
Madžarska	2.460	1.233	1.742
Nemčija	2.670	1.450	1.967
Nizozemska	3.358	1.419	2.183
Norveška	4.565	2.125	3.114
Poljska	3.033	1.568	2.181
Portugalska	4.553	2.373	3.287
Romunija	2.793	1.634	2.136
Slovaška	2.162	1.004	1.473
Slovenija	4.330	2.001	2.944
Španija	3.216	1.423	2.139
Švedska	4.390	1.482	2.550
Švica	4.238	1.886	2.827
Velika Britanija	6.293	3.537	4.718